

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η . ('Εξάμηνο Β')

✱ ΑΘΗΝΑ, 10 ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΗ 1910 ✱

ΑΡΙΘΜΟΣ 408

Ένας λαός υψώνεται ἄμα δείξῃ πῶς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Ἀθηνιώτικα γράμματα.
Μ. ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ. Ἡ ἀγγλεῖα καρδιά (κατὰ τὴ γαλλικὴ τῆς Caecilia Vellini).
ΓΕΛΗΣ. Ἀμερικανὴς γραφές : «Γιὰ τὴν πατρίδα».
EUGENE CLEMENT. Ὁ Βικέλας καὶ τὸ ἔργο του.
ΧΑΡΗΣ ΕΠΙΧΥΤΗΣ. Τοῦ χωριοῦ : Ὁ Ἄφορμαμένος.
ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ. Ἔργα καὶ ἡμέραι : Στὸ θέατρο.
Ο «ΝΟΥΜΑΣ». Καὶ τὴν πράξιν.
ΑΛΕΞ. ΠΑΛΑΗΣ. Ὁ Ἐμπορὸς τῆς Βενετίας τοῦ Σεπτήρου (συνέχεια).
Σ. ΣΚΙΠΗΣ. Γιατί ἡ Ποίηση εἶνε αἰώνια (τέλος).
ΤΟΥΡΚΟΜΕΡΙΤΗΣ. Ἀνοιχτὸ γράμμα πρὸς «Τανίν».
ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Σ' ἓνα δέντρο - Στὸ ἴδιον δέντρο.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ — ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ — Ο.ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Καλοὶ ὄλοι τοὺς οἱ νέοι Ὑπουργοί, διαλεχτοί, ἓνας κ' ἓνας. Τὸ «πρῶτο σοβαρὸ Ὑπουργεῖο» τὸ εἶπανε τὸ Ὑπουργεῖο τοῦ Βενιζέλου. Καὶ τέτιο ἐλπίζουμε καὶ ν' ἀποδειχτεῖ. Ὑπουργεῖο ἐπιβολῆς, ὑπουργεῖο ξελασπώμου, ὑπουργεῖο ξαναγέννησης. Ἡ κοινὴ γνώμη τέτιο τὸ ἐλπίζει καὶ τέτιο τὸ θέλει. Καὶ τὸ νέο Ὑπουργεῖο ἔχει ὑποχρέωση, παίροντας τέτια βαρῖα εὐτύχη πάνου του, νὰ μὴ βγάλει φεύτρα τὴν κοινὴ γνώμη.

Λιβάνια δὲ θὰ κάψουμε στὸν ἀρχηγό του. Οὔτε μᾶς ἀρέσουν, οὔτε τοῦ ἀρέσουν τὰ λιβανίσματα. Ἰσαμε τώρα, ὅ,τι γράψαμε γι' αὐτόνε, τὸ γράψαμε γιὰ σηροῖζαμε πάνου του πολλὰ καὶ μεγάλας ἐλπίδες. Τώρα θὰ σωπάσουμε. Τώρα θὰ καρτερούμε νὰν τονὲ δοῦμε καὶ στὴν πράξιν. Τώρα θὰ καρτερούμε νὰ δοῦμε ἂν οἱ ἄσαρκες ἐλπίδες θ' ἀρχινήσουνε νὰ σαρκώνονται σὲ πράματα ἢ στὴν πράξιν μὰ μὴ θὰ σιγοσβένουνε. Γιατί ὁ ἀγώνας του εἶναι μέγας, εἶναι τεράστιος. Δὲν πρόκειται νὰ δημιουργῆσαι μοναχά, πρόκειται καὶ νὰ ξεριζώσει. ἔχει τόσα σάπια δέντρα ἢ πολιτικὴ μας λαγκαδιά. Ὑψώνεται σὲ βουνά ἢ κοπριά στοὺς συγκαίρικους σταύλους τοῦ Αὐγείου. Ὅπου νὰ γυρίσεις κοπριά καὶ σαπίλα. Καὶ χρειάζεται βραχιόνια καὶ θέληση Ἡρακλῆ αὐτὴ ἢ δουλιὰ.

Ἡ Κοινὴ γνώμη, τὸ ἔθνος ἀλάκαιο, Ἡρακλῆ τονὲ φαντάστηκε καὶ Ἡρακλῆ καρτερεῖ νὰν τονὲ δεῖ καὶ στὴν πράξιν.

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ «ΤΑΝΙΝ»,

Ἀπὸ κάτι ἄρθρα ποῦ μᾶς σερβίρισες πάλε, ἀφορμὴ ἀπὸ μιὰ θεατρικὴ παράσταση στὴν Πόλη, ποῦ κάποια θεατρίνα φοροῦσε κυανόλευκα καὶ τρόμαξε ὁ ἀρθρογράφος σου, ἀπὸ τάρθρα ἐκεῖνα ποῦ οἱ δικοὶ μας εἶχανε τὴν καλωσύνη νὰ τὰ ὀνομάσουνε «δριμύτατα», ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τὰ ὀνομάσουνε «δειλότατα», εἶναι θεοφάνερο πῶς μᾶς φοβάσαι, κ' ἐσὺ κ' οἱ δικοὶ σου, κ' ἔχετε πολὺ δίκιο νὰ μᾶς φοβάστε.

ἔχετε δίκιο νὰ μᾶς φοβάστε, γιατί ζητάτε νὰ μᾶς καταχωνιάστε μὲ πονηρὰ καὶ μ' ἀναντρον μῆσα, πρᾶμα ποῦ δὲν κατορθώσανε νὰ κάμουμε μὲ συνηθισμένα βάρβαρα μῆσα μήτε οἱ Γόθοι, μήτε οἱ Ἀραβες, μήτ' ἐσεῖς ποῦ τόσα χρόνια τὸ πασιζέτε.

ἔχετε δίκιο νὰ μᾶς φοβάστε, γιατί ἄλλα ἔπλα ἀπὸ τὴ βία καὶ ἀπὸ τὴν πονηριά δὲν ἔχετε, ποῦ εἶναι καὶ τὰ δυὸ ἀσιατικὰ ἔπλα, καὶ δὲ φτάνουνε ὡς τὴν καρδιά Εὐρωπαϊκοῦ ἔθνους, ὅσο καὶ ἂν τὸ πληγώνουνε.

ἔχετε δίκιο νὰ μᾶς φοβάστε, γιατί βρίσκετε πῶς ἀπὸ τέτοια δὲν παίρνουμε, καὶ πῶς κάθε φορὰ ποῦ μᾶς βασανίζετε μὲ καινούρια τερτίπια σας, μᾶς ἀφίνετε δυνατώτερους, παράδειγμα οἱ Ἀρχηγοί μας, ποῦ τοὺς φυλακίσετε μαζί μὲ κοινοὺς κακούργους, καὶ ὅμως σήμερα τοὺς βλέπετε πιδ ἀγέρωχους, πιδ ἀποφασισμένους.

ἔχετε δίκιο νὰ μᾶς φοβάστε, γιατί μήτε στὴν ἀπανωσιὰ δὲν τὸν ἔχει ἡ ψυχὴ σας τὸν πολιτισμὸ ποῦ τὸν ἔχετε βαλμένο σὰ σαρίκι, καὶ θαρρεῖτε πῶς θὰ γελάστε τὸν κόσμον μὲ ταρτουφιὰς σὰν ἐκεῖνη ποῦ εἶπατε τότες ποῦ φυλακίζετε τοὺς Ἀρχηγούς μας, πῶς τοὺς βάζετε δηλαδὴ μὲ κακούργους ἐπειδὴ τώρα εἶναι «Ἰσότης».

ἔχετε δίκιο νὰ μᾶς φοβάστε, κ' ἐμᾶς καὶ τοὺς ἀδελφούς μας τοὺς «Ἑλλαδικούς», ποῦ γυρεύετε μὲ σοφίσματα νὰ τοὺς βγάζετε ἄλλο ἔθνος, γιατί εἴμαστε ὄλοι μας ριζωμένοι μῆσα στὸ εἶναι σας, σὲς κρατοῦμε ἐκεῖ ποῦ θαρρεῖτε πῶς μᾶς κρατᾶτε, καὶ δὲν μπορείτε μήτε νὰ μᾶς ξελοθρέψτε μήτε νὰ μᾶς ξετινάξτε, καὶ θέλοντας μὴ θέλοντας θ' ἀναγκασθῆτε μιὰ μέρα ν' ἀρνηθῆτε τὸν βαρβαρισμὸ σας καὶ νὰ γίνετε δίκιοι, καὶ νὰ μᾶς ἀφήστε νὰ ζοῦμε κατὰ τὸν προσωρισμὸ μας ἀπείραγοι, καὶ αὐτὸ γιὰ καλὸ σας, ποῦ δὲν τὸ βλέπετε τώρα.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΤΟΥΡΚΟΜΕΡΙΤΗΣ

Σ' ΕΝΑ ΔΕΝΤΡΟ

Σὲ θωρῶ : στὸν καθάριον αἰθέρα ἀπλόνας
ἀτάραχον τὰ πράσινα κλαδιά,
ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὸ χῶμα ποὺ ριζώνεις
τοῦ ἡλιοῦ βαθιὰ βυζαίνεις τὴ χαρά.

Θεόρωτο, πλατύ, βαθισκιωμένο
στοῦ ποταμοῦ τὴν ἄκρη, σοβαρό·
ἀπὸ τὴν πιδ ἀλαφρῆ πνοῇ ἀγγισμένο,
φλοισβίζεις πιδ γλυκὰ ἀπὸ τὸ νερό.

Ἄν μ' ἄνθια ὁ Ἀπρίλης πιδ δὲ σὲ στολίζει,
φροντόνει ἢ φυλλωσιά σου δροσερή,
καὶ τὰ βάρη σου ὀλόγηρα γεμίζει
πουλιῶν τραγούδι, μελισσιοῦ βοή.

Τὸ ποτάμι μπροστά σου τρέχει λάλο,
τὰ κρόκωνα ποὺ γέρνει σου φιλά·
καταμόναχο χείρσαι, μεγάλο,
τριγύρο σου τῆς μέρας τὴ χαρά.

Σὲ θωρῶ : ἀπελπισμένα πὼς παλέβεις
μὲ τοῦ ἀνέμου, τῆς μπόρας τὴν ὄρμη,
ἀνταρριάζσαι, δέρνεσαι, ἀγριέβεις,
ἀντιστέκεις, λυγίζεις τὴν κορφή,

Καὶ μ' ὄρμη διπλὴ πάλι τὴ σηκόνεις·
σὰ χίλια χέρια, ἀνίκητο θεριό,
τὰ κλαδιά μιὰ μαζέβεις, μιὰ τὰπλόνας
σὰ γίγαντας ἀνάντια στὸν ὄχτρο.

Μανίζει ὁ ἀγέρας νὰ σὲ ρίξει κάτω,
σὺ θεριέβεις ἀνάμαλλο μὲ μιᾶς,
σταγριέμα, στὸ θυμό, στὸ βουϊσμά του
βουίζεις, ἀγριότερα βογγᾶς.

Κι αὐτὸ—τὰ πόδια ποὺ σοῦ γλυφε—τόρα
νὰ σὲ γκρεμίσει ὄρμη καὶ τὸ νερό·
τάψηφᾶς μὲ τὸ σάρουνα, τὴ μπόρα
σὺ παλέβεις μεγάλο, δυνατό.

Καὶ σὲ θωρῶ : γαληνεμένο πάλι,
ὄρθο, ψηλὸ στὴ μολυβένια ἀυγή·
μόνο ἢ δαρμένη φυλλωσιά τὴ ζάλη,
τὴν ἀντάρα τῆς νύχτας μαρτυρεῖ.

Σὰ νίκης τρόπαιο στένεις τὴν κορφή σου,
ἀγγίζοντας τὸ μαῦρον οὐρανό,
μύ, ὡς νὰ φωλιάζει θλίψη στὴν ψυχὴ σου,
σοστινιασμένο στέκει, σιωπηλό.

Μόλις τολμᾷ ἀγεράκι νὰ σ' ἀγγίξει,
νὰ σαλέψει στοὺς κόρφους σου πουλί·
μόνο, ὡς νὰ θέλει ἀκόμα νὰ σὲ ρίξει,
τὸ νερό κάτωθι σου ἀφρομανεῖ.

Περήφανο, βαρὺ, συγνεφιασμένο,
μέγα δέντρο, ὅπως τώρα σὲ θωρῶ,
κόσμος ἀκέριος ! μέσα σου κλεισμένο
κρατεῖς γιὰ μὲ μεγάλο μυστικό.

Ἡ δική μου ψυχὴ δὲν ἔχει κλείσει
τὸ ψῆλος, τὴν περράνευα, τὴν ὄρμη,
σ' αὐτὴ φωλιὰς πουλιὰ δὲν ἔχουν στήσει,
μήτε τοῦ ἡλιοῦ ἢ χαρὰ φεγγοβολεῖ.

Καὶ τῆς πάλης ἢ δύναμη μοῦ λείπει,
δὲ σοῦ μοιάζω σ' αὐτά, δέντρο τρανό
μιὰ περήφανη μόνο θρέφω λύπη
καὶ γιὰ χαρὰ ἕναν ἄλιωτον καημό.

Μικρὸς σ' ὅ,τι πασίσω ἢ κινηγήσω,
ἄγριο ποτάμι μέσα μου περνᾷ,
κι ἂν κάτι πιάσω, μοῦ τὰδραῖζει πίσω
καὶ χάλιασμα μοῦ ἀφίνει κ' ἐρημιά.

Καὶ μὲ τὸν πόθο μοναχός μου μένω
καὶ τρώγομαι βαθιὰ μὲ τὸν καημό.
Νὰ μοροῦσα μονάχα νὰ σωπαίνω
καὶ μέσα μου τὸν πόνο νὰ σφυλαῶ !

Καὶ σὰν ἐσέ, περήφανο μεγάλο
δέντρο, σὲ μιὰ γαλήνη ἀρμονική,
ἀνέγγιχτη ἀπὸ κάθε πόθον ἄλλο.
τὴ χαρὰ νὰ λιμπίζεται ἡ ψυχὴ.

ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΔΕΝΤΡΟ

Τοῦ φίλου Χρυσ. Φιλιππίδη

Καὶ ξανάρθα σ' ἐσέ, δέντρο τρανό,
μ' ὄλ' ἦρθα τὴν ἀγάπη τὴν παιλιά μου,
στὸν ἴσκιό σου νὰπλώσω τὰ ὄνειρά μου
στὸ μαγεμένο γύρο δειλινο.

Ὁλόλαμπρος ὁ ἥλιος πᾶσι νὰ γύρει,
χρυσόνοντας τὶς πράσινες πλαγιές,
γελώντας στὶς ὀλάνθιστες φραγές
καὶ κίνοντας τὸν κάμπο πανηγύρι.

Ἦρθα, μὰ ξάφνω δὲ σὲ βρῖσκω ἐκεῖ
ποὺ στεκόσουν μεγάλο, θεριωμένο.
Δὲ σ' ἔχ' ἢ μπόρα κάτω σωρμισμένο
καὶ τοῦρανοῦ δὲ σ' ἔκαψε ἡ ὄργη,

Μόνε ὁ χωριάτης σ' ἔχει πελεκήσει,
νὰ ζεσταθεῖ ἀπὸ τὸ κρύο, πιδ περισσὸ
ψωμί νὰ βγάλει ἐκεῖθε, ὅπου ἴσκιερό,
πλατὸ τοῦχος τὸν τόπο ἐσὺ γεμίσει.

Καὶ νιώθω ἐδῶ στὴν ἄδεια σου μεριά
τόσο τὸν κόσμο γύρο ρημαγμένο !

Κάτι μέσα μου ὡς νῆειδα γαρμυσιμένο,
κάτι ἀκριβὸ σὰ νῆχισα μὲ μιὰ.

Καὶ στὸν κομῆνον τὸν κορμὸ καθίζω
καὶ σκύβω τὸ κεφάλι Ὀλιβερό·
στὸν ἄδοξό σου θάνατο νὰ βρῶ
τραγουδί, ὦ ψηλὸ δέντρο, δὲν πασιζῶ.

Ἄνάγκη σ' ἔχει ρίξει Ὀλιβερή,
αὐτὸ ὀλίγη περσότερη μοῦ δίνει:
Ἦ μέγας ἢ μικρὸς γέρνει σ' ἐκείνη,
εἶν' ὁ μεγάλος νόμος στὴ ζωή.

Ἄλλος, ποῦ σ' ἔχει σὶν κ' ἐγὼ ἀγυπῆσαι,
ἄς σὲ κλάψει σὰ γίγαντα νεκρό·
βουβὸς ἐγὼ ἀποπίνω μου Ὄρω
τὸν ἥλιο ὡς γέρνει ἀτάραχος νὰ δύσει.

Βλέπω πὼς γύρω οἱ ράχες, τὰ σπιρτιά,
τὰ δέντρα, ὁ κίμπος ἤσυχ' ἀπλωμένα,
στοῦ δειλινοῦ τάκεράκι δροσισιμένα
τὴν ὁμορφὴ ὦρα χαίρονται γλυκά.

Πὼς τὸ ποτάμι σιγαλὰ κυλώντας
μὲ τις ἀχτίδες παίζει τις στερνές,
πὼς τὰ πουλιὰ πετοῦν, οἱ θεριστές
τὸ χλωρὸ χόρτο κόβουν τραγουδιώντας.

Ἡ ἴδια εἰκόνα ποῦ εἶχα δῶ χερεῖ
τόσες φορὲς στὴ ρίζα σου γερμένος·
μονίχῃ ἐσὺ κι ὁ ἴσκιος σου χαμένος,
ἄλλο δὲν ἔχει ὀλόγυρ' ἄλλαχτεῖ.

Καὶ μπρὸς σὲ τόσῃν ὁμορφιά, βαθιά μου
σαλέβει κάτι τόσο Ὀλιβερό!
Ἔτσι μιὰ μέρα, σὰ χιθῶ κ' ἐγὼ,
τίποτε δὲ ὀλλάξει ὀλόγυρά μου.

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΒΙΚΕΛΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

[Ἀπὸ τῆ Revue des Etudes Grecques (N° 102, Mars-Juin 1910, σελ. 225) παίρνουμε τὸ παρακάτω κριτικὸ ἄρθρο τοῦ κ. E. Clément, ἀπ' ἀφορμὴ τοῦ βιβλίου τοῦ μακαρίτη Δ. Βικέλα: «**Ἡ Ζωὴ μου** (Παιδικαὶ ἀναμνήσεις — Νεανικαὶ χρόνοι)» ποῦ τύπισε πέρσι ὁ Σύλλογος τῶν Ἐπιπέλων Βιβλιῶν. Ἡ βιβλιοκρισία ποῦ ἀναφέρεται στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβρίου βρίσκεται στὸν περσινὸ τόμο τῆς Revue: τ. XXII, σελ. 42].

Οἱ ἐπαινετικὲς κρίσεις ποῦ εἰπωθήκανε, γιὰ τὸ βιβλίον τοῦτο, σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἴδιο περιοδικό, εἶναι ἀπόδειξη εὐγλωττητῆς τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου καὶ τῆς ἀξιαγάπητης προσωπικότητος τοῦ συγγραφέα.

Σὲ τοῦτες τίς «**Ἀναμνήσεις**» ποῦ τυπωθήκανε μετὰ τῆ θανάτου, ὁ κ. Βικέλας δηγιέται τίς παιδιὰτικὲς του θύμησης καὶ τὰ χρόνια τῆς φιλόπονης του νιότης, ποῦ δουλεύοντας στὶςπραχτικὲς ἐγχνειες

τοῦ ἐμπορικοῦ σταδίου, εὔρισκε ἀναψυχὴν στὰ εὐγενικὰ ξεδόματα καὶ τὴν ἀφιλόκερδὴ καλλιέργεια τῶν γραμμάτων. Ἄλλοι λογογράφοι κολακευτήκανε, θάρρετε, νὰ ἐπιδείξουνε ἀπλώνοντας σὲ θεατρικὰ ξαγορέματα τίς ἐξαιρετικὲς τους ἀρετὲς ἢ τίς λιγώτερο ἀξιοσυχώρετες ἀδύναμιές τους. Ἐδῶ ὁμως βρίσκουμε ἕναν ἐντιμὸ ἄθρωπο ποῦ ἀπλὰ μᾶς ἱστορεῖ τὴν ἐντιμὴν ζωὴν του, καί, δίχως ἄλλο τέχνασμα, κατορθώνει νὰ ἐλκύσῃ τὴν ἐχτίμησιν, νὰ κερδίσῃ τὴν συμπάθειαν, νὰ σκλαβώσῃ τὸ ἐνδιαφέρον. Καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο δὲ θρονιάζει: μονάχα στὸ θέλημα τῶν ἱστορημάτων του, στὴν ὑποβλητικὴν ζωνηράδα τῶν περιγραφῶν ποῦ κάνει γιὰ πρόσωπα καὶ πράματα, στὴν ἐξαιρετικὴν ἐκείνην μνήμην τοῦ ματιοῦ ποῦ καταγράφει καὶ ξαναζωντανεύει ὅλα τὰ ψιλολογήματα τῆς τοπιγραφίας, ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυσιογνωμίας· δὲν εἶναι μονάχα στὶς μακροθώρητες ἐπισκόπησεις τῆς πλατείας ἱστορίας, ἀπὸ τὴν τραγικὴν ἐποχὴν τῆς Ἐπανάστασης ὡς τὴν πολυτάραχην περίοδο τῆς βασιλείας καὶ τοῦ ξεθρονισμοῦ τοῦ Ὀθωνά τοῦ 1ου· οὔτε στὴν ὀμαλὴν ροτὴν τοῦ ὕφους, ποῦ εἶναι: ὀλο τάξη καὶ μέτρο, ὅπου τὸ χαμόγελο καὶ τὰ κλάματα δὲ μορφάζουνε ποτέ. Βρίσκεται ἀκόμα, καὶ πολὺ μάλιστα, τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ χαρακτήρα καὶ τῆς ψυχολογίας τοῦ συγγραφέα.

Γιατὶ ὁ Β. δείχνεται ἕποιος καὶ εἶναι: σὲ κείνες τίς σελίδες ποῦ εὐωδιάζουνε τὴν εὐλικρίνειαν, τὴν ἐγκάρδια ἀπλότηταν· πῆγαινα νὰ πῶ ἀκόμα, τὴ μετριοφροσύνην. Καί, βέβαια· μετριοφροσύνην ἕμως νερωμένην ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ κάποιαν διακριτικὴν ἐγνοιαν νὰ παρουσιάσῃ τὰ πράματα φωτισμένα μὲ τὸ φῶς ποῦ σφύρει στὸν ἀφηγητή. Κ' ἔτσι, μιλάει: γιὰ τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν κατάστασιν τῆς δικῆς του οἰκογένειας μὲ ἀνταρτέσκεια ποῦ ἀφίνει νὰ ξεμυτίσῃ κάποιαν ὑποψίαν νοικοκυραϊκῆς ξιππάσιως (**ἀρχοντικῆς**). Δὲν κακοκαρδιίζει· ν' ἀραδιάξῃ τίς μαθητικὲς του φιλολογικὲς ἐπιτυχίες καὶ τὴν ὑπέλψη ποῦ τοῦ φέρανε. Ἦ ἀρέσει νὰ μᾶς ξαναλέγῃ πὼς τονὲ φωνάξανε ὁ **φιλόσοφος**, ἐξαιτίας τῆς καλῆς καρδιάς του καὶ τῆς ἀγάπης του γιὰ τὴν σπουδὴν. Μᾶς μαθαίνει πὼς μιὰ φορὰ μονάχα ἔκαμε καυγὰ στὸ σχολεῖν, μὰ κι αὐτὸ μ' ἕνα συμμαθητὴν ποῦ βασάνιζε ἕναν ἄλλονε πιδ ἀδύνατο. «Ὅλα αὐτὰ εἶναι γραμμένα μὲ καλόκαρδον ἀπλότηταν, μὰ ἔχει δίχως κάποιαν δόσιν ἀνάλαφρης κι ἀθώας ματαιοδοξίας.

Τὸ αἶσθημα ποῦ κυριαρχεῖ στὴν στοργικὴν ζωὴν τοῦ Β. ἔσο εἶναι παιδί· καὶ νέος, εἶναι ἢ ἀγάπη πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ ξεχωριστὰ ἢ λατρεία ποῦ ἀφιέρωσε στὴν μητέρα του, ποῦ μᾶς τὴν παρουσιάζει σὲ κάθε περίστασιν ὡς γυναίκα ὑπέροχην κ' ἐξαιτίας τῆς ἀνατροφῆς τῆς, κ' ἐξαιτίας τοῦ μυαλοῦ καὶ τῆς καρδιάς τῆς. «Ἦτο τὸ κέντρον περὶ τὸ ὁπεῖον, ἐστρέφετο ἢ ὑπαρξίς μου», γράφει ὁ ἴδιος. Μᾶς φανερώνει ἀκόμα τὴν φλογερὴν καὶ φωτισμένην φιλοπατρίαν του, φυσικὴν χαρακτήρα τόσο φιλόστοργον ὥστε ποτὲ δὲν ἔχει παραπολλοὺς φίλους γιὰ ν' ἀνοίγῃ τὴν καρδιά του, καὶ ποθεῖ νὰ ναιώθῃ πὼς κολυμπᾷ σὰ μέσα σὲ ἀτμοσφαῖρα καθολικῆς καλοσύνης. «Τὸ οἰκοδόμημα τῆς φιλίας ἀνάγκη νὰ ἐπισκευάζεται διαρκῶς», μᾶς ξαναλέγει, ὅπως ὁ Johnson. «Πρέπει διὰ τῆς προσθήκης νέων λίθων νὰ ἀντικαθιστῶμεν

βρους κατέπεσαν. Τοῦτο εὐτυχῶς ἐφήρμοσα εἰς τὴν ζωὴν μου». Ἡ φίλια τῶν νέων, «φαιδρύνουσα τὰ γηρατεία του, εἶναι τρόπον τινὰ καὶ ὡς παράταξις τοῦ βίου» του. Καὶ ἀφήνει τοὺς γῦρο του νὰ τὸν πειράζουτε χωρατεύοντας γιὰ τὴ συγκαταβατικὴ του ἐπιείκεια καὶ γιὰ τοὺς πολλοὺς φίλους του.

Μιὰ τόσο πλατεία καταδεχτικότητα δείχνει τὴν ὑπαρξὴν τρυφερῆς αἰσιοδοξίας, πολὺ εὐχάριστος ὁ ὅποιονε τὴν πρεσβεύει καὶ ὁ ὅποιονε τὸν πλησιάζει. Μὰ τάχα δὲ σημειώνει καὶ μιὰ κατάβαθμὴ ἀδυναμία, πρόθυμη στίς παραχώρησεις, ἀναισθησία στὸν ἀγώνα πού μ' αὐτόνε στυλώνεται ἢ προσωπικότητα; Τέτοιου εἶδους ἀκριβῶς ἐντύπωση ξεχωρίζει, καθὼς περνᾷς τὸ βιβλίον, ἀπὸ μερικὰ ἀνέκδοτα, κουθέντες καὶ ξεμυστηρέματα, ἔπου τσακώνεις τὴν ἐκ γενετῆς τάση στὸ νὰ ξεφεύγῃ κάθε τολμηρὴ στάση, τὴν ἐπιτηδεῖα προσπάθεια νὰ μὴν τύχῃ καὶ πειράξῃ οὔτε πρόσωπα οὔτε γνῶμες.

Αὐτὴ ὅμως ἡ κλίση σὲ μιὰ δλοκληρωτικὴ χαριστικότητα εἶχε, ἄς τολμήσουμε νὰ τὸ ποῦμε, δυσάρεστο ἀντίτυπο στὰ φιλολογικὰ φερσίματα· αὐτὴ ἔχει προξενήσει τὸ ἀναποφάσιτο τῆς δογματικῆς του γνώμης στὸ γλωσσικὸ ζήτημα (πού ἡ σημασία του στὴν Ἑλλάδα εἶναι οὐσιωδέστατη) καὶ τὴν ἀστάθεια στὰ γραφόμενά του. Ὁ Β. ἀπόφυγε νὰ κομματιστῇ φανερὰ στὸν ἀγώνα τῶν ἀντίμαχων θεωριῶν. Ἰδιοσυγκρασία οὐσιαστικὰ συντηρητικὴ, γιὰ τὴ ἀτολμῆ, παραδέχεται, σπρωγμένος ἀπὸ τὸ ἔστικτό του, τίς τρεχούμενες ἰδέες καὶ ὕστερα μὲ ξυπνάδα καταγίνεται νὰ τίς δικαιολογήσῃ. Γιὰ τοῦτο δέχεται τὴ δημοτικὴν στὴν ποίησιν ὅπου τὴν καθιέρωσε ἢ χρῆσιν, καὶ τὴν καθαρῆουσα στὸ πεζὸ λόγον πού τοῦ εἶναι τὸ ἐπίσημον ἔργον. Ἡ εὐκολοκατέργαστη κρᾶσις ὑπαχωρεῖ εὐκόλα στίς ἐπιρροάς. Οἱ προτροπῆς τοῦ Ραγκαβῆ τὸν κάνουν νὰ γράψῃ στὴν καθαρῆουσα ἐξάμετρος πού τοὺς ἀποκέρυξε ὕστερότερα. Ἀργότερα οἱ συνομιλίαι του μὲ τὸν Τυπάλδο τὸν κάνουν νὰ παραδεχτῇ τὴ δημοτικὴν γλῶσσαν, πού τὴ μεταχειρίστηκε πολὺ πετυχημένα στὰ μεταφράσματά του ἀπὸ τὸν Ὅμηρον καὶ τὸ Σαίξπηρον. Τὰ πεζογραφήματά του ὅμως εἶναι γραμμένα σὲ κείνα τὰ φτειαστά καὶ κολληρισμένα ἑλληνικά, πού δὲν εἶναι, ὅ,τι κι' ἂ λέν, ὅ,τι κι' ἂν κάνουν, ἢ φυσικὴ γλῶσσα τῶ σημερινῶν Ἑλλήνων. Ἐκείνη ἢ περιφνημὴ μεσιανὴ στράτα, πού καμαρώνει ἀκολουθώντας καὶ πού γι' αὐτὴ κάμπουσα διεξοδικὰ μᾶς μιλάει στὸ τελευταῖον του κεφάλαιον, ἐκείνη ἢ μέση ὁδός, «ἢ ἐξίσου ἀπέχουσα» ἀπὸ τὸ βάλτο τῶν ἀρχαϊζόντων καὶ ἀπὸ τὸ δημοτικιστικὸ βουνόν, εἶναι χιμαιρικὸς δρόμος πού ἀληθινὰ δὲ βγαίνει παρὰ σὲ καταδέθρα ἢ σὲ τυφλοσόκακον. Αὐτὸς ὁ μέσος ὁρος, δὲν εἶναι παρὰ κόυφια λέξι, πού μ' αὐτὴνε πλανιέται ἢ ἀναποφάσιστη θέλησι, γιὰ νὰ κοιμίσῃ τοὺς διδουλοὺς δισταγμούς της. Γιὰ τὸ μέσος ὁρος δὲν ὑπάρχει ἀνάμεσα στὴ γλῶσσα τοῦ σημερινοῦ καὶ στὴ γλῶσσα τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, ἀνάμεσα στὸ νερό, τοῦ νεροῦ, καὶ στὸ ὕδωρ, τοῦ ὕδατος, ἀνάμεσα στὰ τρεχόμενα ζωντανὰ νερὰ καὶ τὰ νεκρὰ νερὰ τὰ λιμνιασμένα. Οἱ δυὸ τύποι εἶναι ἀσυμβίβαστοι. Κάθε ἀπόπειρα γιὰ νὰ συχωνευτοῦνε δὲ φέρνει παρὰ μονάχα θολὰ καὶ ἀνο-

στο ἀνακάτωμα. Καὶ τούτῃ τῇ δυὸ λογίων μπεδάδα σερβίρισε ἔ Β. στὸ λαὸ μὲ τὸ Σύλλογόν του τῶν Ὁφελίμων Βιβλίων. Ὁ λαὸς ὅμως δὲν πείθεται νὰ τὴ ρουφήξῃ κ' ἔτσι τὸ ἔργον, πού, καλὰ κυβερνημένο, θὰ μπορούσε νὰ προσφέρῃ σημαντικὴ δούλεψη στὴν παιδεία καὶ τὴ μόρφωση τοῦ λαοῦ, μένει δίχως ἀποτέλεσμα γιὰ τὴ διάνοια τοῦ πλήθους πού τὸ πιάνει ἀγῆδια μὲ τὸ σκολαστικόν του ἔργον.

Μᾶς κακοφαίνεται πού τελειώνουμε μὲ κρίση πού σὲ κάποιους σκληρῇ θὰ φανῇ. Μ' ὅλη ὅμως τὴν εὐλαθητικὴν ἐχτίμησιν πού προσφέρουμε στὴν ἀξιόσεβαστη μνήμη, δὲ μπορούν οἱ ἀρετῆς τοῦ ἀθρώπου καὶ νὰ μᾶς κλείσουν τὰ μάτια γιὰ τίς πλάνες τοῦ συγγραφέα.

EUGÈNE CLÉMENT

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Θὰ παιζότανε τὸ «Ροσμεροχόλμ» τοῦ Ίψεν κείνην βραδίαν στὸ «Πανελλήνιον». Καὶ πῆγα νωρὶς στὸ θέατρο, μισὴ περίπου ὥρα πρὶν ἀρχινήσῃ ἢ παράσταση. Νωρὶς εἶχε πάει κ' Ἐκεῖνος, ἀπὸ τοὺς πρώτους, τοὺς πρὸ ἀνυπόμονους θεατῆς, φαίνεται. Καὶ στεκότουνα ἑλόρθος, μπροστά, στὸ δεξιὸ πλάτωμα τῆς πλατείας, καὶ σιγοκουθένταζε μὲ τὸ Γρανίτσα. Ὁ Γρανίτσας μὲ εἶδε, μούγενεφεν νὰ ζυγώσω καὶ ζύγωσα.

— Εἶμαι πολὺ εὐτυχῆς πού σὰς γνωρίζω καὶ ἀπὸ κοντὰ! μούπε σφίγγοντάς μου τὸ χέρι.

Κάτι τοῦ ἀποκρίθηκα, δὲ θυμᾶμαι καλὰ καλὰ τί, κάτι μπερδεμένα λόγια. Μὰ ἡ συγκίνησή μου εἶτανε μεγάλη. Παρόμοια συγκίνησις δοκίμασα μόνον σὰν πρωτογνωρίστηκα μὲ τὸν Ἑφταλιώτη καὶ κάπια τέτια συγκίνησις λογαριάζω πὼς θὰ δοκιμάσω σὰν ἀξιωθῶ νὰ σφίξω τὸ χέρι τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ Πάλλη.

— Παρακολουθῶ τὸν ἀγώνα σας συμπαθῶς ἀπὸ μακριὰ! μούπε, κ' ἔνα ἀγαθὸ κ' ἐκφραστικὸ χαμόγελο συντρόφευε τὰ λόγια του.

— Κανένα ἀγώνα δὲν παρακολουθεῖτε ἐσεῖς ἀπὸ μακριὰ, κ. Βενιζέλε!

Αὐτὰ τὰ λόγια ἀνεβήκανε στὰ χεῖλια μου, μὰ δὲ θυμᾶμαι κί ἂν τὰ εἶπα. Μπορεῖ καὶ νὰν νὰ συλλογίστηκα μοναχά. Σὲ λίγο ἤρθε κί ἔ Καρκαβίτσας, ἤρθε κί ὁ Ρήγας Γκόλφης, ἤρθε κί ὁ Λάμπρος Πορφύρας. Τοὺς καλοδέχτηκα χαρούμενα κί αὐτούς. Κί ἀνοιξε κουθέντα μαζί τους — φυσικά, ὅχι πολιτικὴν κουθέντα. Πολιτικὴν κουθέντα ἀποπειράθηκε νὰν σφίξῃ μαζί του ὁ Νικολόπουλος. Μὰ ὕστερα ἀπὸ δυὸ τρεῖς πονηρῆς δημοσιογραφικῆς ἐρώτησις, ἔ Βενιζέλος τοῦκοψε τὸ βήμα, χαμογελώντας:

— Μὰ ἐσὺ μοῦ παίρνεις συνέντευξη !

Καὶ γύρισε καὶ κάτω εἶπε τοῦ Γρανίτσα. Καὶ ξακολούθησε ἀμέσως τὴν κουβέντα του μὲ τοὺς ἄλλους.

Ὁ Καρκαβίτσας, μὲ τὴν κλασική του εὐλικρινεία, τὸν ῥώτησε :

— Αἶ, τί λέτε, θὰν τὸ σιάξουμε τὸ Ρωμαϊκο ἢ θὰν τὸ στείλουμε κατὰ διαόλου ;

— Θὰν τὸ σιάξουμε, θὰν τὸ σιάξουμε ! τοῦ ἀποκρίθηκε χαμογελώντας ὁ Βενιζέλος.

— Ἐσεῖς εἰστε αἰσιόδοξοι ! τοῦ παρατήρησε ὁ Ἐλευθερουδάκης, γιατί δὲν μπορούσε νὰ λείπει ἀπὸ τὴ συντροφιά ἐνὸς ἀθρώπου τῆς σκέψης καὶ τοῦ βιβλίου καὶ ἡ καλλιτέχνης βιβλιοπώλης.

— Ἄ δὲν εἶμουν αἰσιόδοξοι δὲ θάρχομουνα δὴ νάνακατωθῶ στὴν πολιτική !

Σὲ λίγο χτύπησε τὸ κουδούνι. Θάρχινοῦσε ἡ παράσταση. Ὁ Βενιζέλος μᾶς χαιρέτησε καὶ πῆγε μὲ τὸ Γρανίτσα καὶ καθίσανε στὶς θέσες τους, δεύτερος πᾶγκος στ' ἀριστερά. Ἐγὼ κάθισα σὲ μιὰ καρέκλα, στὰ δεξιά, πλάγι στὴ σκηνή κ' ἔτσι μπορούσα νὰν τὸν βλέπω. Ἀρχίησε ἡ παράσταση. Κάρφωσε τὰ μάτια του πάνω στὴ σκηνή καὶ παρακολούθησε μὲ προσοχή τὸ ὑπέροχο ἔργο. Λέξη δὲ θὰν τοῦ ξέφυγε. Καὶ στὰ διαλείματα κουβεντιάζε μὲ τὸ Γρανίτσα. Πόσο τὸν ζήλευα ! Τί ὁμορφα πράματα θάκουγε καὶ τί σοφές παρατηρήσεις γιὰ τὸ Ἰψενικό ἀριστοῦργημα !

Ἡ φιλολογικὴ συζήτηση εἶναι ἡ χαρὰ του, μοῦ εἶπανε. Στὸ Θέρισο, τὰ βράδια, σὰ δὲν εἶχανε δουλιὰ, διάβαζε μὲ τὸ Φύμη καὶ μὲ τὸ Μᾶνο τὰ βιβλία τοῦ Ψυχάρη. Καὶ δὴ ἓνα βράδι, στὸ ξενοδοχεῖο του, ποῦ εἶτανε μαζωμένοι ἀρκετοὶ φίλοι του βουλευτές, τοὺς μιλοῦσε γιὰ τὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου».

— Κύριε πρόεδρε, ὁ τάδε βουλευτὴς προσεχώρησεν εἰς τὸ κόμμα μας . . .

— Μπράβο . . . Μὰ ὁ «Προφητικὸς» εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὁ δυνατώτερος λόγος τοῦ «Δωδεκάλογου».

Ὁ ἄθρωπος τῆς Σκέψης καὶ τοῦ Βιβλίου ! Νὰ μᾶς κυβερνήσει: ἐπιτέλους κ' ἓνας τέτιος ἄθρωπος, ποῦ τὴν Παρασκευή, πρώτη τοῦ Ὀχτώβρη, τοῦ «σωτηρίου ἔτους» 1910, τὴ νύχτα, ἐνῶ ὅλος ὁ κόσμος τὸν ἐσυλλογίζονταν καὶ τὸν καρτεροῦσε νὰ ξημερωθεῖ Πρωθυπουργός, αὐτὸς κουβεντιάξει ἡσυχα ἡσυχα στὸ θέατρο μὲ ἀθρώπους τῆς πέννας καὶ παρακολουθεῖ προσεχτικὰ κ' εὐλαδητικὰ τὸ «Ροσμεροχόλμ».

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ο ΑΦΟΡΕΣΜΕΝΟΣ

— Χαῖροι καὶ προκοπὴ νὰ μὴ δῆς ! — φώναξε βραχνὰ ἡ θεὰ Μανταλὸ στὸν ἀδερφό της τὸ Σωτήρη, ἓναν ἀντρούκλα ὡς ἐκεῖ πάνω μὲ τὶς λερωμένες φουστανέλλες του καὶ τὰ ἄταχτα μαλλιά του.

— Νὰ δέρνεσαι μεροφυτὶς σὰν καλιμιὰ τοῦ κάμπου ! — Κι ὁ Σωτήρης στρίβοντας τὸ κερνισιμένον ἀπὸ τοὺς κίπνοὺς τοῦ τσιγάρου μουστίακι του, σήκωσε τοὺς πλατιοὺς του νόμους καὶ τράβηξε ἀργοπατώντας τὸ καλύτερίμι.

Κεῖνη τὴ μέρα ἔκανε διαβολεμένο κοῦο, μικρὲς χιονόφυρες πέφτανε πυκνὰ στροβιλιζόμενες ἀπὸ ἓναν ψιλὸν ἀέρα.

Κάποιο χρώμι σταχτὶ εἶχε σκεπάσει τὰ χαμόσπιτα, καὶ χοντρὲς σταλάγρες πιτσιλλίζανε μονότονα παντοῦ.

Διαβίτες βιαστικοὶ περνοῦσαν τὰ στενὰ σοκιάκια διαλωμένοι σὲ βιοφιές καὶ μαλλιαρὲς κιαπότες.

Κάτω στὴ γωνιακὴ ταβερνίτσα τοῦ Μπόμπου, οἱ χωριανοὶ μαζεμένοι γύρω στὰ σαπισμένα τραπέζια κοιτοσπίνανε, παίζοντας χαρτιά.

Ἐῖταν ἐκεῖ ὅλοι οἱ νοικοκυραῖοι τοῦ χωριοῦ μὲ τὶς χοντρὲς πίπες στὰ στόματα κουβεντιάζοντας γιὰ τοὺς περασμένους καιροὺς, γιὰ τὰ κραισιὰ ποῦ ἔβγαλε καῖνο τὸ χρόνο τὸ χωριό.

— Κακὴ χρονιά, εἶπε ἀναστεναίνοντας ὁ Τάκης ὁ Σιγαλὸς τὸ παιδί τοῦ πάρεδρου, ἓνας παλιέκρος ἴσα μὲ καὶ πάνω.

— Ὅρη Θεοῦ ἔπεσε . . . οὔτε ματαθυμηθήκαμε τέτοιο μουτζωμένο χρόνο, εἶπε χουχουλίζοντας τὰ χέρια του καὶ ὁ Πᾶνλος ὁ Βῶσσοι, ὁ ἀπόστρατος λοχαγός.

Καὶ κουνούσε τὸ κεφάλι του, σ' ὄλ' αὐτὰ ὁ γέρο-Γαρμπής, ἓνα κοντόχοντρο ἐκεῖ γεροντάκι, ποῦ ζοῦσε ἀπὸ μιὰ μικρὴ βαρκοῦλα, ὄντας ἔκανε κηλοσύνη κ' ἔβγαινε στὸ ψάρεμα, ἔχοντας ἀπλωμένα τὰ χέρια του ἀπάνω στὰ μισοσβυσμένα κάρβουνα ἐνὸς πυριδοῦτη.

Ἄξιαφνα ἡ μικρὴ πορτίτσα μὲ τὰ θαμπαμένα τζάμια ἀνοιξε, καὶ μπῆκε μέσα ὁ Σωτήρης στάζοντας νερά, μὲ τὰ χέρια χωμένα στὶς τσέπες.

Ἐκαμε δυὸ τρεῖς βόλτες ἀπάνω στὰ σαπισμένα πατώματα τῆς ταβέρνας καὶ ἕστερα κάθισε στὴν ἄκρη τῆς γωνιάς τινάζοντας ἀπὸ πάνω του τὰ νερά.

Στὸ ἔμπα του ὅλοι στραβώσανε τὰ μούτρα τους.

— Νὰ χαθῆ ὁ τεμπέλης ! Κυτάζει νὰ ζήση ἀπὸ τῆς φτωχιάς τῆς ἀδερφῆς του τὸν ἴδρωτα !

Αὐτὸς χωρὶς νὰ δῖνη πεντάρα γιὰ ὅσα μουρμουρίζανε γύρω στὰ τραπέζια στρουμωγμένοι οἱ χωρια-

νοί, ζέσταινε κρασί με ζάχαρη μέσα σ' ένα μεγάλο μπρίκι.

Σκυμμένος με τὸ μαλλιαρό του κεφάλι ἀπὸ πάνω ἀπὸ τοὺς μουντοὺς ἀχνοὺς τοῦ κρασιοῦ, ἔμοιαζε με γίγαντα ποὺ εἶχε ριζωθεῖ ἐκεῖ χάμου.

Ἔξω τὸ χιόνι ἄρχισε νὰ πέφτη πικνὸ. Ὅλα εἶχαν γίνει θαιμπά, σὰν κάτου ἀπὸ κάποιο διάφανο σάβανο.

Πουλιά τρομαγμένα χτυπούσαν ἀπότομα τὰ φτερά τους καὶ τρέχανε νὰ τρυπώσουνε στὶς τρύπες τῶν κεραμιδιῶν.

Παντοῦ νεκρὴ καὶ πεθαιμένη ἡσυχία εἶχε ξαπλωθεῖ. Μονάχα τὸ ἀπαίσιον χτύπημα κανενὸς παρθεριοῦ ἀκούοτανε μέσα στὸ σιγαλὸ πέσιμον τοῦ χιονιοῦ.

Μέσα ἡ μικρὴ ταβερνίτσα εἶχε γεμίσει ἀπὸ κηπουροὺς καὶ ξεστασιά. Ὅλοι ἀκκουμπισμένοι ἀπάνω στὰ τραπέζια φαινότανε μισοκοιμισμένοι· κανεὶς δὲ μιλοῦσε, καὶ μονάχα τοῦ Γαρμπῆ τὸ μουρμουρητὸ ἀκούοτανε κεῖ μέσα.

— Παλιόκαιρος, ἄτιμε ἄι Νικόλα!

*

Πέρα στὸ φτωχικὸ τῆς θεῆς Μανταλῶς, ἔπειτα ἀπὸ τὶς φωνὲς καὶ τὶς βροσιές της, εἶχε ἀπλωθεῖ πάλε ἡσυχία. Αὐτὴ, καθισμένη σ' ἓνα ξύλινο σκαμνὶ ἔγνεθε τραβώντας τὶς ἄσπρες τρίχες τῆς ρόκας της. Λίγο παραπέρα ἡ κόρη της, ἀκκουμπισμένη στὰ τζάμια τοῦ παρθεριοῦ, κύταζε τὰ σπουργίτια ποὺ κουρνιασμένα στὴν ἀντικρινὴ πουρναριὰ εἶχανε χώσει τὰ κεφάλια τους στὰ ποῦπουλα τῶν στηθῶν τους.

Ἡ κόρη τῆς Μανταλῶς, ἡ Χιόνα, καθὼς τὴ λέγανε στὸ χωριὸ εἶτανε μιὰ θεριωμένη βλιχοπούλα, γεμάτη ζωὴ καὶ ζήρη. Μάγοιλα κόκκινα ἀπ' ἔδω σὰν τὸ παραγινωμένο ῥοδάκινο, μύτια μαῦρα σὰν τὸ κάρβουνο, στήθια κρουστὰ καὶ γιομάτα, ποὺ δείχνανε λιγωμένα τὶς στοργγελὲς καὶ ὁμορφες γραμμές τους κάτω ἀπὸ τὴν θηλυκωμένη σιγκούνα της, μπράτσα ἄσπρα καὶ παχουλὰ γεμάτα δύναμη, ποὺ ταύλακῶς κόνανε χοντρά νεῦρα καὶ μαῦρες φλέβες φιδωτές.

Ὅλοι Χιόνα τὴ φωνάζανε.

Κάθε χειμῶνα, σὰν τότες καλὴ ὥρα, ποὺ τὸ χιόνι σκέπαζε ὅλο τὸ χωριὸ καὶ ποὺ ψυχὴ γεννητὴ δὲν ξεμύτιζε ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα, αὐτὴ κατέβαινε κάτου στὴ μαντραλωμένη τους αὐλὴ καὶ ἔπαιζε με τὸ χιόνι. Ἐπαιζε, ἔπαιζε, βουτιότανε ὅλη μέσα σὲ κεῖνο τὸ κάτωστορο στῶμα ὡς ποὺ ἀναβε καὶ ἴδρωτας ἔτρεχε ἀπὸ τὰ μοῦτρα της καὶ τρύπωνε στὸ λαιμὸ της μέσα ἀπὸ τὸ πουκάμισό της.

Τότε κόκκινη καὶ ἀναμμένη καθὼς εἶτανε, ξεθηλύκωνε βιαστικὰ τὰ κουμπιά τῆς σιγκούνας της, τὴν

πέταγε σὲ μιὰν ἄκρη καὶ ἔμενε με τὸ πουκάμισο καὶ μ' ἓνα μαλλιαρὸ μισοφόρι. Τραβοῦσε τὴ σούφρα τοῦ πουκαμισιοῦ της καὶ δυὸ βύζια ἄσπρα ποὺ ἀνάδευαν ἀπὸ πόθους πετάγονταν ἔξω ἀπότομα, λὲς καὶ εἶτανε φυλακισμένοι ποὺ ζητούσανε τὴν γλύκα τῆς ζωῆς καὶ τὰ χάδια.

Καὶ ἡ Χιόνα χωρὶς νὰ νοιάζεται καθόλου γιὰ τὸ κρύο ποὺ πάγωνε γῦρο τὰ ζωντανά, ἄρπαχνε χούφτες χιόνι καὶ ἄρχισε νὰ τρίβη τὸ κορμὶ της, νὰ τὸ κάνη νὰ τριζοβολᾷ, λὲς καὶ εἶταν μετὰξὶ ἀπάνω στὰ φράτα στήθια της.

Ἐἴτανε πολὺ γερὸ κορίτσι.

Καὶ ὅσο περισσότερο τριβότανε με τὸ χιόνι, τόσο κοκκίνιζε τὸ κορμὶ της, τὸ στήθος της, τὰ λιξεντά της μπράτσα. Κοκκινίζαν ὅλα, ἓνα χαῶμα ματωμένο, καὶ ἀνάβανε φωτιὰ τὰ στήθια της στοῦ χιονιοῦ τὰ τρυφίματα.

Ὅλο τὸ χωριὸ τὸ ἤξερε αὐτὸ ποὺ ἔκανε ἡ Χιόνα, καὶ ὅλοι ζηλεύανε τὰ νιάτα καὶ τὴ γεροσύνη της.

— Κορίτσαρος μιὰ φορὰ, χαρὶ σ' τον ποὺ θάξιοθῆ νὰ χάσῃ τὰ μοῦτρα του σὲ τέτοιο μισοκοιμισμένον κόρφο!

Ἡ θεὰ Μανταλὼ τὴν ἀγαποῦσε πολὺ, καὶ ἂν τὴ γαρίνιαιε καμιά φορὰ, τὸ ἔκανε γιὰ τὸ καλὸ της. Μ' ὅλ' αὐτὰ ὅμως εἶχε φυλαγμένα μέσα σὲ μιὰ παλιὰ μεγάλῃ κασέλα μερικὰ λεφτὰ γιὰ νὰ τὴν κηλοπαντρέψῃ, ἀπὸ τὸ κηρὸ ποὺ ζοῦσε ὁ σιχωρεμένος ὁ Μανταλός.

Κ' ἡ Χιόνα ὅμως δὲν πῆγανε καθόλου πίσω. Ἀπὸ κηρὸ εἶχε ποὺ γλεκοκίταζε τὸ παιδὶ τοῦ παπαῦ.

Κ' ἔτσι, ἐπειδὴς ἀπὸ ὄρα σὲ ὄρα θὰ τέλειωνε τὸ σνοικέσιον, φυλάγανε τὰ λεφτὰ τῆς κασέλας σὰν τὰ μάτια τους.

Κεῖνο τὸ βράδυ, ὁ Σωτῆρος πῆγε στοὺς πὶ στὸ μεθύσι. Εἶχε ἀπὸ τὸ προῖ νὰ φανῆ, ἐπειδὴς τὸ γιῶμα εἶχε πάει ἔξω, μέσα στοῦ Μπόμπου τὴν ταβέρνα.

Στραβοπατιώντας, με θαιμπαμένα μύτια ἀπὸ τὸ κρασί, πῆγε καὶ σωριάστηκε κοντὰ στὸ τζάκι, ποὺ σιγῶσβυνε ἡ φωτιὰ.

Σὲ λίγο ὅλοι γῦρο κοιμώντουσαν, καὶ τὰ μουρμουρητὰ τῆς θεῆς Μανταλῶς εἶχανε πάψει. Ἐξω τὸ κλάμμα τοῦ τρελοβορριά νανοῦριζε τὸ χωριὸ.

Ἄξαφνα ὁ Σωτῆρος τινάχτηκε ἀπάνω. Κίταζε φοβισμένα γῦρο του, στεριώθηκε στῆς γωνιάς τὴν πεζούλα καὶ προχώρησε τρικλιζοντας ἀκόμα στὴ μεγάλη κασέλα, ποὺ φύλαγε μέσα ἡ Μανταλὼ τὴν προίκου τῆς Χιόνας.

Σίμωσε σιγά, σιγά, καὶ τὴν ἀνοίξε. Αὐτὴ ἔτριξε σὰν νᾶκλαιγε στοῦ ἀνομοῦ χερσιοῦ τὸ σπρώξιμο. Ὁ Σωτῆρος χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ, ἔχωσε μέσα τὰ χέρια

του λαιμαργα καὶ ἄρχισε νὰ σκαλίξῃ τὰ ροῦχα. Ἐπειτα ἓνα δέμα κύλισε παρ᾿ ἑμέω· ὁ Σωτήρης τὸ ἄρπαξε καὶ τὸ ἄνοιξε τρέμοντας. Ξεχύθησαν τότε ἀπὸ μέσα μερικὰ ἑκατοστάρια, ἓνα χρυσὸ δαχτυλίδι καὶ ἓνα ἀσημένιο μενταλιόνι. Τὰ ἔχωσε τρομαγμένος στὸ δασωμένο του τὸν κόρφο, ἔκλεισε τὴν κασέλα καὶ πῆγε καὶ στρουμιώχθηκε πάλε στὴν γωνιά.

Μόλις ἔφρεξε, ὄλοι στὸ πόδι.

Κεῖνη τὴ μέρα ἔκανε μιὰ υπέρλαμπρη καθαρωσίνη· καταγάλιαζος ἀπλωνότανε γῦρο ὁ οὐρανός, στολισμένος περιγύρω μ' ἓνα ρόδινο στεφάνι. Τὰ χιόνια κρουσταλλιασμένα λυώνανε τρέχοντας στοὺς δρόμους σὲ θολωμένα αὐλάκια. Ἔκανε ψιλό, πειρουνιαστὸ κρύο.

Ὁ κόσμος βγήκε γιὰ τὶς δουλειές του· πρόσωπα κόκκινα, τουρτουρίσματα καὶ χιόνια.

Ὁ Σωτήρης τράβηξε ὅπως πάντα γιὰ τὴν ταβερνίτσα τοῦ Μπόμπου.

Κοντὰ στὸ μεσημέρι, οἱ γειτόνοι του τρέξανε βιαστικοὶ νὰ τονὲ φωνάζουν :

— Τρέχε Σωτήρη ! Σπίτι κόβονται ! μεγάλο κακὸ θὰ τοὺς βρῆκε.

Ὁ Σωτήρης ἔκαμε πὸς τὰ ἔχισε, καὶ σηκώθηκε χώνοντας τὰ χέρια του· στίς τσέπες τοῦ πλατιοῦ παντελονιοῦ του.

Ἔφτασε στὸ σπίτι. Μέσα χιλοῦσε ὁ κόσμος, Κλάμματα, σκονοσμιά, ῥέκοι.

— Τὰ λεφτά, τὰ λεφτά, μᾶς τάλεψαν ! ἀνάθεμα . . . κατιστραϊράκαμε !

Ὁ Σωτήρης χλώμιασε στὴν ἀρχή, μπρὸς σὲ κείνες τὶς γυναῖκες ποὺ χιτυπώντουσαν κάτω. Ἔκαμε νὰ διακρύση, καὶ βγήκε ἔξω.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ παπα-Θάνας ὁ λειτουργὸς τῆς μικρῆς ἐκκλησίτσας τοῦ χωριοῦ, στὸ τέλος τῆς Κυριακαίτικης λειτουργίας, ἔβαλε ἀφορεσμὸ γιὰ τὸν κλέφτη.

— Ἡ χατάρρα τοῦ μεγαλοδύναμου νὰ βροαίνει τὴν ψυχὴ καινοῦ ποῦ πῆρε τῶν δολιευμένων γυναικῶν τὰ λεφτά. — φώναξε τρεῖς φορὲς μπρὸς σ' ἄγιο βῆμα.

— Ἀμήν . . . φωνάζανε οἱ χωριανοὶ σταυροκοπούμενοι.

Ἐνα πρωί, ξημέρωνε πρωτοχρονιά. Ὅλοι εἶχανε λησμονήσει τὸ περιστατικὸ, καὶ οἱ χωριανοὶ ντυμένοι τὰ γιορτινὰ τους τρέχανε στὴν ἐκκλησιά. Μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους τοιμαζότανε καὶ ἡ θειά Μανταλὼ μὲ τὴ Χιόνα, ὅταν ὁ Σωτήρης μπῆκε μέσα τρέμοντας καὶ μελανιασμένος.

— Τί ἔπαθες, κουρούνη ; τονὲ ῥώτησε ἡ θειά Μανταλὼ.

Αὐτὸς δὲν τῆς μίλησε, τὰ δόντια του χτυπούσα-

νε κουρταλιστὰ καὶ τὸ πρόσωπό του ζάρωνε, λὲς καὶ κάποιον ἀόρατο μαχαίρι τὸν τρυποῦσε καὶ τοῦ ἔσκιζε τὰ σωθικά.

Ἄξαφνα, καθὼς στεκόταν ἔτσι σὰν ἀλαφιασμένος, σωριάστηκε χάμου.

Εἶχε πεθάνει !

Τὸ πρόσωπό του εἶχε μαυρίσει ὄλο, τὰ μάτια του εἶχαν πεταχτεῖ ἔξω ἀπὸ τὶς κόχες, τὰ χέρια του εἶχανε σφίξει σπασμωδικὰ τὸ στήθος του.

Ἀμέσως ἔτρεξε ἡ γριὰ Μάρκαινα νὰ τὸν ἀλλάξῃ καὶ νὰ τοῦ βάλουνε τὸ σάβανο.

Ἐκεῖ ποῦ τοῦ βγάζανε τὸ λυγδιασμένο πουκάμισο ἀπὸ τὸ κρῦο καὶ παγωμένο κορμί του, ἓνα δαχτυλίδι κύλισε χάμου στὸ πατωμα.

Ἐῖταν ἀπομεινάρια ἀπὸ τὴν προίκα τῆς Χιόνιας.

Ὅλοι τρυβηχτήκανε φοβισμένοι, κανεὶς δὲν τονὲ ζύγωσε, κανεὶς δὲν τοῦ φόρεσε τὸ σάβανο. Τονὲ ρήξανε σ' ἓνα λάκκο σκιμμένο σ' ἓνα ἀπόμερο τοῦ νεκροταφείου.

Ἐῖταν ἀφορεσμένος !

Ἄθινα, Σεπτέμβριος 1910.

ΧΑΡΙΣ ΕΠΙΧΤΙΤΗΣ

Η ΑΝΗΛΕΗ ΚΑΡΔΙΑ

Φοβοῦμαι μὴν εἶμαι γριὰ : ὦ πόνε τῶν παθῶν, γερνᾷ κανεὶς ἅμα καὶ δὲ βασανίζεται ἀπὸ σένα.

Ἔπαψε ἡ καρδιά μου νὰ ἐνεργῇ μὲ κείνη τὴν ἐνέργεια, ποῦ σ' αὐτὴ μέσα ἡ ζωὴ φουντώνει, θεριαίνει καὶ ρουφιέται ὄλη.

Οἱ θύμησες τῶν περασμένων, ἡ μιὰ στὴν ἄλλη συγκαρφωμένες, σὰν τοὺς χάλκινους χαλκάδες σπασμένης ἀλυσίδας, σέρνονται πίσω στὰ βήματά μου καὶ μ' ἀκλουθᾶνε μὲ τὸν κρότο ποῦ θὰ κάνῃ τὸ περπάτημα βρουκόλακα, ἀπὸ χρόνια πεθαμμένου.

Δὲν εἶμαι κἄν οὔτε περίλυπη.

Παίρνει ἡ ἀδιαφορία μου τὸ βᾶθος τὸ ἀνήλεο τῆς καταφρόνιας.

Καρδιά μου, σήμερα, δὲ σ' ἐνοιωσα. Εἶδα πόνο, θάνατο· καὶ σὺ ἔμεινες ξένοιαστη.

*

— «Ὁ γιός μου πάει πολὺ ἀσχημα· ἔλα νὰ τονὲ δῆς», κλαύτηκε ἡ γριὰ μάννα, ἐμένα παρακαλώντας μὲ τὸ σάλεμα τῶν στεγνωμένων χεριῶν τῆς.

Ἐγὼ διάβαζα· δὲ σήκωσα τὰ μάτια μου, καὶ εἶπα :

— «Γιατί νᾶρθω ;»

Εἶπε ἡ γριὰ πάλι :

— «Ἐλα, σὲ παρακαλῶ θερμά. Εἴσουν ἡ ἀγά-

πη του· γίνε ή θεία χάρη στο πόνο του κοντά. Στη θερμή του μέσα τζονμά σου φωνάζει. Λία! Λία! Είναι φριχτό να βλέπω έτσι να πεθαίνει το παιδί μου δίχως την παρηγοριά που μόνο ο έρχομός σου μπορεί να του δώσει!

«Λία! Λία! θά τοῦ πῆς μιὰ λέξη, ένα φέμα γλυκό, ένα σπλαχνικό λογάκι... για στερννή φορά.»

Ἐτάραχη ἐγὼ ἀποκρίθηκα :

— «Γιατί να πῶ στους πεθαμμένους φέμα, ἀφοῦ δὲν εἶπα φέμα στους ζωντανούς ;»

Καρδιά μου, σήμερα, δὲ σ' ἔνοιωσα. Εἶδα πόνο καὶ θάνατο, καὶ σὺ ἔμεινες ξένοιαστη.

*

Ἐπιασε ἡ γριά τὰ χέρια μου καὶ, δυνατὴ ἀπ' τὴ σφοδρά της, ἔσυρε ὡς τὸ σπίτι της τὰ βήματά μου.

Στοῦ γιοῦ τὴν κάμαρα, μπῆκα ἐγὼ.

Γύρισε κείνος σὲ μένα τὰ μάτια του, ἄμορφα ἀπὸ τὴ λαύρα τῆς θερμῆς, καὶ μίλησε σιγά :

— «Λία! πεθαίνω. Εἶμαι εὐτυχισμένος γιατί θά πεθάνω σιμά σου. Θὰ εἶταν ἄσκημη ἡ ζωὴ, ἀφοῦ δὲ λύγισε ἡ περὶφανεψυχὴ σου, ἀφοῦ τραδῆχτηκες πίσω σὰν ἀκουσες τὰ λόγια τῆς ἀγάπης μου.»

Δὲ γύρισα νὰ τὸν κοιτάξω. Τὰ μάτια μου ἀκολούθησαν πέρ' ἀπ' τὰ παράθυρα τὸ κεχρμποπαρένιο ἀμπελόκλημα πὸν φιδουσερνότανε σὰν τὸ παιχνιδίσμα καμίζεσάραπας, τριγύρο στὸ σπιτάκι.

Δὲν εἶδα πὼς ἡ κεφαλή του, ἀποσταμένη ἀπ' τὸν ἀγώνα, εἶχε ξαναπέσει στὸ προσκεφάλι ἀπάνω·

— «Δὲ θὰ βγάλῃ τὴ νύχτα!» μουρμούρισε ἡ ἀνάσα τῆς μάννας.

— «Ἐτσι φαίνεται», ἀποκρίθηκε τὸ ἀνήμερο θάρρος τῆς ἴσας καὶ σωστῆς μου ἀδιαφορίας.

Καρδιά μου, σήμερα, δὲ σ' ἔνοιωσα. Εἶδα πόνο καὶ θάνατο, καὶ σὺ ἔμεινες ξένοιαστη.

*

Ἀρχίνησε τοῦ παιδιοῦ τὸ ψυχομάχημα. Ἀπάνω του ἀπλώθηκε παντοῦ ἡ ἐρημιὰ, ἔξω ἀπὸ τὴν καρδιά του. Εἶταν τὸ παραλάλημά του ἀγάπη ἀκόμα, πὸν βογγούσε κάτω ἀπὸ τὸ χτύπημα ἢ πὸν ἔλιωνε μονάχη της γιὰ νὰ πῆ τὰ λόγια.

Ἐξάφνα ξαναφάνηκε τοῦ μυαλοῦ ἡ φώτιση, ἡ στερννή λάμψη πὸν βαδίζει ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ θάνατο γιὰ νὰ τοῦ δείχνῃ καλῆτερα τὸ δρόμο.

Τὰ χεῖλιά μου, τὰποζήτησε. Τοῦ τὰ ἔδωκα, σὰν τὴ νοσοκόμα πὸν προσφέρνει στὸν ἄρρωστο τὰ κρύα χεῖλιά του ποτηριοῦ.

— «Ἄν ἔμενα στὴ ζωὴ ἀκόμα, πὲς μου, θὰ μ' ἀγαπούσες ;»

— «Ὅχι.»

Τὸ ἀκουσε τί εἶπα ; Ναι, φοβοῦμαι, θαρρῶ πὼς πέθανε τὴ στιγμὴ τὴν ἴδια πὸν τὸ ξεστόμιζα.

Τὸν κοίταξα ἀσυγκίνητη, μ' ἔλη τὴν ἀγωνία μου, βλέποντας ἀμετανόητη πὼς τώρα εἶταν ἄμορφος.

Ἀπὸ τὴν ἀγάπη ἐκείνη δὲν μπόρεσα νὰ κάμω οὔτε μιὰ λαμπάδα ἀναμμένη στὸ νεκρικό κεροστάτη τῆς κλίνης, ὅπου ξεψύχησε τὸ ἀγόρι-παληκάρι.

Καρδιά μου, σήμερα, δὲ σ' ἔνοιωσα. Εἶδα πόνο καὶ θάνατο καὶ σὺ ἔμεινες ξένοιαστη.

Κατὰ τὸ γαλλικὸ τῆς CECILIA VELLINI

(Μετάφρ. Μ. ΑΝΑΤΟΛΙΤΗ)

ΑΜΟΥΡΓΙΑΝΕΣ ΓΡΑΦΕΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ.

Φτώχεια καὶ τῶν γονέων, πὸν λέει ὁ λόγος. Ἐσπεῖρ' ὁ κοσμάκης καὶ δὲ θέρισε. Ἐτσι κόποι πήγανε χαμένοι. Καὶ τί κόποι! Ἄλλο νὰ σὰς λένε καὶ ἄλλο νὰ βλέπετε. Ἐμῆγαρις εἶναι κάμπος δωπέρα, μῆγαρις εἶναι γίε ; Κἄποιος δεσπότης ἔλεγε, πὼς ὁ Θεὸς κοσκινίζοντας ἔρριξε τὸ χῶμα στὴ **μεγάλη στεριά** — ἔτσι λένε δωπέρα τὴν Ἀνατολή — καὶ τίς πέτρες στὴν Ἀμοργό. Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο. Κἄπου, κἄπου βλέπει κανεὶς μὴν ἀπαλάμη ἴσωμα, λιγάκι γίε τῆς προκοπῆς· μὰ γύρω, παντοῦ, ἔλο βουνὰ καὶ βουναλάκια, καὶ στίς πλαγιές τους, μέσα στίς σιδερόπετρες, χωράφια. Μαζεύουνε τὸ χῶμα μὲ τὴ χούφτα, βγάνουνε μιὰ, μιὰ τίς πέτρες, φτιάχνουνε πεζούλια, γιὰ νὰ μὴν τὸ παίρνουνε τὰ νερά, καὶ κεὶ σπέρνουνε. Ἐτσι βλέπεις ἀλάκαιρα, πλαγιά, ἀπ' τὴν κορφή ὡς τὸ ξερόρεμα, ἐλοκέντητη, ἀπὸ καλλιεργημένες λουρίδες. Τὸ χῶμα τους κοκκινίζει. Ἀὐτὲς τίς λουρίδες τίς λένε δωπέρα **χτιά** — ὁ δικαστικὸς κλητήρας κ' οἱ δικολάδοι τὰ γράφουνε **ἑλληνικώτερα** «δικτία».

Σ' αὐτὰ τὰ χτιά εἶναι τὰ χωράφια τους, σ' αὐτὰ καὶ τὰμπέλια τους, πὸν κάνουνε ἄμορφα, γλυκὰ καὶ τραγανὰ σταφύλια, **βουδόματα**, **ἀθύρια**, **ξυλομαχαιροῦδες**. Μὰ καὶ ἀπ' αὐτὰ λιγροτὰ γενήκανε φέτος. Λάδι, οὔτε λάδι δὲν κάνανε. Ἀφοῦ ἀπ' τὰ τώρα μαζεύουνε τίς ἐλιές τους, γιὰτὶ ξεραθῆκανε καὶ πέφτουνε.

Κ' ἡ φτώχεια σκόρπισε μιὰ νέκρα, πὸν δὲ λέγεται. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι κατσοφιασμένοι, ἀνδρεξοί, κίτρινοι. Ψωμί τᾶγοράζουνε· λάδι γιὰ τὸ φάδα τους δὲν ἔχουνε. Τώρα μάλιστα πὸν δὲ μποροῦνε νὰ βγάλουνε μιὰ ὀκὰ ρακί — **τσικουδιά** — ἀπ' τὰ τσίπουρά τους, εἶναι ἀξιολύπητοι. Μὲ τὸ νέο νόμο τῆς φορολογίας τοῦ σπέρτου χάνει ἡ Ἀμοργὸ 30,000 ὀ-

κάδες ρακί. Κι ἄς μὴ χαροῦνε γι' αὐτὸ οἱ γιατροὶ Κανένας δὲν ἔγινε ἀλκολικός. Ὁ νησιώτης ἔπινε ἕνα ποτηράκι τὸ χειμῶνα καὶ ζεσταινότανε, ἔρριχνε στὸ νερὸ του καὶ ξεκουραζότανε. Ἡ χημεῖα θαρρῶ πὼς λέει, πὼς τὸ σπέρτο, ἅμα πίνεται λίγω, ἀναπληρώνει τὴν τροφή στὴ φτώχεια καὶ στὴν ἀργατιά. Τώρα τὸ χάσανε κι αὐτό, δίχως νὰ κερδίξῃ κανένας, καὶ πετᾶνε τὰ τσίπουρα. Κι ἔμωσ ὁ εἰσπράχτορας γυρίζει καὶ γιομίζει τὴ τζάντα του μὲ φόρους—μὲ αἷμα γράφε.

Ἄξαφνα προχτὲς ἀκούσαμε βιολιά καὶ λαούτα. Μπατινάδα καταμεσήμερα. Ὅλοι ξαφνιαστήκαμε. Ἰ Τί νᾶναι, ποιὸς βρῆκε θησαυρὸ, ποιὸς παντρεύεται; Προβαίνουμε, καὶ τί νὰ ἰδοῦμε. Μπροστὰ τὰ παιχνίδια καὶ πίσω δυὸ λεβέντες, μὲ τὸ κόκκινο γαρύφαλο σταυτί, νὰ τραγουδᾶνε ἀγκαλιασμένοι.

Ρωτᾶμε :

— Τί τοὺς ἦρθε ;

— Τοὺς παίρνει τὸ ἐνιακόσα ἑπτὰ, μᾶς λένε.

Ξεχάσανε καὶ τὴν ἀπονιά της, καὶ τὴν πείνα τους καὶ τὴν κακομοιριά τους καὶ πᾶνε νὰ τὴν ξαυαδουλέψουνε γλεντώντας.

Ἄθᾶνατε ρωμιέ !

Ἄμοργό, 20. 9. 1910.

ΓΕΛΗΣ

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (μὲ εἰκόνες τοῦ κ. Ν. Λύτρα).

—Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (μὲ εἰκόνες τῆς Κας Σοφίας Λασκαρίδη).

Τυπώθηκε στὴ Λόντρα, σὲ διαλεχτὸ χαρτὶ καὶ εἶναι καλλιτεχνικὰ δεμένο.

Πουλιέται στὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἐστίας» δρ. 3, 50.

ΣΤΑ ΜΕΣΤΗΡΙΑ

Éditions de
EUGÈNE FIGUIÈRE ET Cie
7, Rue Corneille, Paris

ΣΩΤΗΡΙΗ ΣΚΙΠΗ :

1. ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΠΡΟΖΑ

2. ΤΡΟΠΑΙΑ ΣΤΗΝ ΤΡΙΚΥΜΙΑ

3. ΟΙ ΤΣΙΓΓΑΝΟΘΕΟΙ

Γιὰ τὰ τρία αὐτὰ βιβλία, ἀπὸ 80 σελ. τὸ καθένα, ποὺ ἀνάλαζε νὰ τυπώσῃ ὁ ἐκδότης Eugène Figuière, γίνονται ἔγγραφές στὴν τιμὴ τῶν 5 φρ. γιὰ ὅλα μαζὶ καὶ 2 φρ. γιὰ τὸ καθένα χωριστά.

Τῶν δυὸ τελευταίων βιβλίων ἡ τυπωθὸς, γιὰ βιβλιοφίλους καὶ βιβλιοθήκες, 12 ἀντίτυπα σὲ ἑλλαντικὸ χαρτί, στὴν τιμὴ τῶν 12 φρ. γιὰ τὰ δυὸ μαζὶ καὶ 7 φρ. γιὰ τὸ καθένα χωριστά.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

Διευθυντής : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Συντάκτης : Ν. Α. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΑΡΜΟΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ, Ἄρ. 11, ΑΘΗΝΑ

Συντρομὴ χρονιάτικη : Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ τὴν Κρήτη δρ. 10. Γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 1/2.—Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τρίμηνες συντρομὲς (3 δρ. τὴν τρίμηνιά).—Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἢ δὲ στέλνει μπροστὰ τὴ συντρομὴ του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο, 20.—Τὰ περασιμένα φύλλα πουλιοῦνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμῇ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κωσικία, καὶ στὶς ἐπαρχίες στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημεριδίων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΤΟ ΡΟΥΣΦΕΤΙ—ΜΕΓΑΛΑ ΛΟΓΙΑ—Ο ΕΚΠ. ΟΜΙΛΟΣ—Ο κ. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ.

ΑΠΟ τὶς κουβέντες ποὺ ἄλλαξε στὸ πρῶτο συναπάντημά του ὁ Βενιζέλος μὲ τὸ Βασιλιά, κουβέντες παληκαρίσιες καὶ γιομάτες νόημα, μιὰ κουβέντα του ἀξίζει νὰ παθαντιστεῖ σὲ τούτη δῶ τὴ στήλη.

Ἄ Ο Βασιλιάς τοῦ μίλησε γιὰ τὴ συναλλαγὴ καὶ γιὰ τοὺς συναλλαγάρχες κι ὁ Βενιζέλος τοῦ ἀποκρίθηκε :

— Οἱ Ἕλληνες πολιτικοὶ ποτὲ δὲν μπορέσανε νὰ φανοῦνε ἀνώτεροι ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο. Ποτὲ δὲν τὸ πέταξαν ὅταν ἔπρεπε νὰν τὸ πετάξουν. Κοληθῆκανε πάνω στὴν Ἀρχὴ καὶ γενήκανε σκλάβοι της ἀντὶ νὰ γίνουνε ἀφεντάδες της. Καὶ μιὰ καὶ γενήκανε σκλάβοι τῆς Ἀρχῆς, γενήκανε σκλάβοι καὶ στοὺς φίλους τους καὶ στὶς ἀπαίτησές τους.

Καὶ τογὲ ρώτησε ὁ Βασιλιάς :

— Ἔσεῖς θὰ τὴν ὑποδουλώσετε τὴν Ἀρχή ;

Καὶ τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Βενιζέλος :

— Βεβαίωτα !

Ἔ Ὑστερ' ἀπὸ αὐτὴ τὴν ὑπόσχεση, ποῦδωκε στὸ Βασιλιά, ποῦδωκε στὸ Ἔθνος, τὸ Ρουσφέτι καιρὸς πιά νὰ ράψῃ τὸ σάβανό του. Ἄρκετὰ πιά ὄργιασε σὲ τούτονε τὸν τόπο, ἄρκετὰ τὸν ἀφάνισε καὶ μὴν ἔχοντας πιά τίποτις ἄλλο νὰ φανίσει, καιρὸς του νὰ χωθεῖ στὸ σάβανό του καὶ νὰ παυτεῖ «ἐν σκηναῖς δικαίων» τὸ ἀείμνηστο.

ΜΕΓΑΛΑ Λόγια, λένε, εἶπε ὁ Βενιζέλος στὸ Βασιλιά, μεγάλα ταξίματα ἔκαμε. Ἐμεῖς ὡστόσο δὲν τὰ βρισκουμε μεγάλα οὔτε τὰ λόγια του, οὔτε τὰ ταξίματά του. Μίλησε σὰν ἕνας ἄθροπος ποῦχει μελετήσῃ βαθυῖ τὴν κατὶσταση, ποῦχει μπεῖ μέσα στὴν οὐσία, ποῦχει βρεῖ τὴ ρίζα τοῦ κακοῦ. Κ' ἔταξε ὅ,τι τάξει ἕνας ἄθροπος ποὺ πονάει ἀληθινὰ τὴν πατρίδα του καὶ ποὺ σέβεται τὸν ἑαυτό του.

ἴσαμε τώρα ὁ Βενιζέλος δὲ μᾶς ἔδωκε καμιάν ἀφορμὴ γιὰ νὰν τοῦ ἀρνηθῶμε τὰ δυὸ αὐτὰ χαρίσματα. Κ' εὐκόμωστε ποτὲ νὰ μὴ μᾶς τὴ δώσει.

ΜΑΣ ρωτάνε πολλοί φίλοι από τὸ Ἐξωτερικὸ τί γίνεται ὁ «Ἐκπαιδευτικὸς Ὀμιλὸς» καὶ ἂ θάρχηνησε φέτος, ἢ πότε, τὸ πρότυπο δημοτικὸ σχολεῖο.

Τοὺς ἀπαντοῦμε. Ὁ «Ἐκπαιδευτικὸς Ὀμιλὸς» ἐργάζεται σοβαρὰ καὶ ἀποτελεσματικὰ γιὰ τὸ σκοπὸ του. Σὲ λίγο μάλιστα θὰ τυπώσει καὶ θὰ μοιράσει καὶ μιὰ ἐγκύκλιον ποὺ θὰ φαίνεται ἀπὸ αὐτὴ πῶς ἐργάζεται καὶ σὲ ποιοὺ σημείω βρῖσκονται οἱ ἐργασίες του καὶ οἱ ἐνέργειές τους. Ὅσο γιὰ τὸ Πρότυπο σχολεῖο, αὐτὸ μαθαίνουμε πῶς αἰνοῦνται τὸν ἐρχόμενον Σεπτέμβρη.

Περσότερες πληροφορίες θὰ μᾶς δώσει μεθαύριον ἡ Ἐγκύκλιον τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὀμίλου.

★

ΓΡΑΦΤΗΚΕ καὶ ξαναγράφτηκε στὶς φημερίδες πῶς ὁ κ. Γαβριὴλ Βυζαντινός, γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, γενικὸς ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων, καὶ γενικὸς —δὲν ξέρουμε καὶ μεῖς τί ἄλλο ἀκόμα— προμήθευε σὲ κάποιον Πατούσα πλιστογραφημένο ἀπολυτήριο Γυμνασίου καὶ τὰ κατάνερε νὰν τὸν γράψει καὶ στὸ Πανεπιστήμιον.

Ὁ κ. Βυζαντινὸς εἶναι τὸ μιμνῶρεφτο τῆς Ἐπανάστασης, γιατί ἡ Ἐπανάσταση ξετόπισε τὸν Καβαδία γιὰ νὰ καθορηνώσει τὴν ἀφεντιά του σὲ τόσο ὀφίτσια. Ὁ καινοῦριος λοιπὸν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἔχει χρέος, γιὰ πρώτη πρώτη δουλιὰ του, νὰ ξακριβώσει αὐτὰ τὰ μασκαριάλια καὶ, ἂν ἀποδειχτοῦν ἀληθινὰ, νὰ «ἐπιστρέψει» τὸν κ. Βυζαντινὸν στὴν Ἐπανάσταση.

ΓΙΑΤΙ Η ΠΟΙΗΣΗ ΕΙΝΕ ΑΙΩΝΙΑ *

(Ὁμιλία ποὺ διαβάστηκε στὴ ΝΕΑ ΖΩΗ)

Στὸ τελευταῖο μου βιβλίο ὁ «Ἀπέθαντος» ἐπροσπάθησα τὴν ἴδια ἰδέαν νὰ τὴν ἐκφράσω διαφορετικὰ σὲ δύο μοτίβα, στὸν ὕμνον στὴ Λύρα, καὶ τὸν ὕμνον στὴ Σύριγγα. Θὰ σὰς τ' ἀπαγγεῖλω καὶ τὰ δύο μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς ὁ στίχος καὶ ὁ ρυθμὸς μπόρουν ἴσως νὰ συμπληρώσουν ἕτι ἀλλιῶς μείνε ἀσυμπλήρωτο στὸ θέμα μου.

Ὑμνος στὴ Λύρα

Μισαρισμένους ὅπου σ' ἔπλασεν
ὄργανο ἐσὲ τῆς Ἀρμονίας,
ἢ στεφνὴ νύχτα μὲν ἔκλεισε
τῆς τιτανομαχίας.

Μισαρισμένους ὅπου τοῦλαχε
δικὸς σου νὰ γενῆ ἐφευρέτης
ἡρώων παρόμοια καὶ Θεῶν
καὶ ἀνθρώπων εὐεργέτης.

Καὶ σ' ἔδωκε, Λύρα, γιὰ σύμβολο,
στὶς Πιερίδες,

* Ἡ ἀρχὴ στὸ περασμένο φύλλο.

στὶς Χάριτες καὶ στὸν Ἀπόλλωνα
καὶ στὶς αἰθέριες Ἑσπερίδες.

Κι ἀπὸ τὸ Χάος μὲν ἀνάλαμψεν
ὁ κόσμος ὡσὺν χάριμα
καὶ ὅταν τοὺς κύκλους του ὁ Ὑπερίονας
μὲ τὸ αἰθερόδρομό του τὸ ἄρμα,

Πρώτη φορὰ μὲς στοὺς δριζόντες
ἐχάραξε, κ' ἡ μελωδία
σὺγκαιρα ἀνάτελνε ἀπ' τὰ τέλια σου
ὄραϊσμά στὴ Δημιουργία.

Κ' ἔμοιαζε σὰν τὸ φυλλοθραῖσμα
ἀπὸ ζεφύρους σὲ κεδρῶνα
κ' εἶδες ὀλύμπιους νὰ λυγίσουνε
τὸ ἀλύγιστον ὄμπρός σου γόνα.

Καὶ σὰ μὲν ἄγρια εἴσουν ὑπόσχεση
τῆς Ζωῆς καὶ σὰν οὐράνιο τόξο,
ὄ νοερὸ γιοφύρι ποὺ ἔνωσες
τὸ μέγα κόσμο μὲ τὸν ὄξω.

Κι ὅταν οἱ ἀνθρώποι ἀκόμα ζοῖσανε
σὲ σπήλια σὰ θεοῦ καὶ ζοῖδια
ἔκανες, Λύρα, ν' ἀντηχήσουνε
τὰ πρῶτα, πρῶτα τὰ τραγοῦδια.

Καὶ στὴν ἀκοῆ γλαυκὰ βελούδιζες,
καὶ τὴν καρδιὰ μιλιέκωνες στὰ στήθη,
κ' ἔσφηνες γύρω ἀπὸ τὸν ἦχο σου
τῶν ἄγριων, τῶν ἀμέρωτων τὰ πλήθη.

Τὸν Ποιητὴ τέλος ἀνάστησες...
καὶ ὄ Λύρα γιὰ ἐρωμένη ἐσένα
σὲ διαίλεξε καὶ στὰ διαχύλια του,
τὰ μαγεμένα,

Μὲ τῆς στρωφῆς τὸ χεῖμαρρο,
σὰ γλαυκομάτα πῆδηξεν ἡ Γνώμη
καὶ σάλευσαν καὶ φτερουγίσανε
σὰν τὰ ποντὰ κ' οἱ νόμοι.

Κ' ἦρθες, ὄ Ὀρφέα! Καὶ σὲ δεχτήκανε
τὰ πλήθη πὰ στὴν πολιτεία,
ἔτοιμα νὰ πάρουν τὸ λόγο σου
νὰν τὸν ἀλλάξουν σὲ θρησκεία.

Καὶ χτίσαν ἀγορὰς καὶ μέγαρα,
ναοὺς, βωμοὺς, μνημεῖα,
καὶ σὺντάξαν στρατοὺς καὶ κισβῶλλιφθες
καὶ ποντοπόρα πλοῖα,

Καὶ πόλεμον μεγάλων σάλπισαν
τὰ τρόπαια καὶ τὰ νικητήρια
καὶ οἱ γυρισμοὶ σὰ μὲν Ὀδύσεια
κατόπι καὶ τὰ πανηγύρια.

Κ' ἐπλισες, Λύρα, μὴν ἀθάνατη
 ἐσὺ μὲ τῆ χορδῆ σου Ἑλλάδα,
 ἀκοίμητη τῆς Ἀνθρωπότητος
 καὶ τῶν αἰώνων λαμπάδα.

Θὰ μπορούσα ἀκολουθώντας τὸ ζετύλιγμα τῆς
 ἰδέας τοῦ τραγουδιοῦ μου αὐτοῦ ν' ἀναπτύξω πῶς
 ἢ αὐτοσκοπία ποίηση, πού δημιουργήθηκεν εἴτε ἀπὸ
 ὄργανική, εἴτε ἀπὸ συναισθηματική, εἴτε ἀπὸ ἄλλη
 ἀνάγκη, ἐγινε τὸ ὄργανο πού μ' αὐτὸ κήρυξαν οἱ
 προφῆτες τῆ θρησκεία κ' οἱ νομοθέτες τοὺς νόμους
 τοῦ κάθε καιροῦ. Καὶ πῶς πρώτη ἢ ποίηση ἐκλει-
 σεν αὐτόματα στὴν ἀρχὴ καὶ κατόπι συνειδητὰ τὰ
 πρῶτα σπέρματα τῶν πολιτισμῶν ἀπὸ καταβολῆς
 κόσμου. Ὅμως τὸ ἀνάγνωσμά μου τότε θὰ ἔπαιρνε
 διαστάσεις μιᾶς μελέτης πού θὰ χρειαζότανε μεγα-
 λήτερη δουλιὰ. Σήμερα παρουσιάζουμαι περισσότερο
 σὰν τραγουδιστὴς καὶ προτιμῶ ν' ἀπαγγείλω στὸ
 μεταξύ τὸ δεύτερο κομμάτι πού σὰς ἀνάφερα, πού
 ἔχει μεγάλη καὶ αὐτὸ σχέση με τὸ θέμα μας.

Ὕμνος στὴ Σύριγγα

Σύριγγα, Σύριγγα, τὸν ὕμνο μου
 γιὰ σένα ἐγὼ θεν' ἀρμονίσω
 καὶ σὰν τσοπάνος σὲ ραχόβουνα
 θὰ σ' ἀποθανατίσω. *

Τὸ λάλημά σου ἐσένα, Σύριγγα,
 ὡσὰν ἀπὸ τῆς Ρέας τὸ ἀχεῖλι
 καὶ φύτρωσες μὲς σὲ μιὰν ἀνοιξη
 μὲ τὸν ἀρκαδικὸν Ἀπρίλι.

Σὲ ἄκη ὄργκιαιῶνε καὶ γυναικῶν,
 σὲ ἀκρολιμνιᾶς καὶ ἀκροποτάμια,
 Σύριγγα, Σύριγγα, καὶ βλάστησες
 καὶ ἀψήλωσες μὲ τὰ κιλάρια.

Κι ὁ Ζέφυρος καθὼς σὲ χάιδειρε
 σφύριξες μὲ τρεμοῖλα κάτι,
 σὰ μυστικὸ τῆς Φύσης, Σύριγγα,
 στὸ σάτυρο διαβιάτη.

Κ' ἔσκαιρε ἐκεῖνος μὲ χιμὸγελο
 καὶ σ' ἔκοψε καὶ μὲ μιὰ χάρη
 σ' ἔφερε, Σύριγγα, ὡς τὸ στόμα του
 καὶ τρέμισες σὰν τὸ σκαθάρι.

Καὶ σκαρφαλώνοντας σὲ πλάτανο
 δοκίμασε τὸν ἦχο πάλι
 καὶ γρίθησαν καὶ ἀποκριθῆκανε
 ἀπ' τὴς σπηλιᾶς τοὺς οἱ ἀντιλάλοι.

Κι ἀπὸ πηγῆς καὶ δάση πρόβαλαν
 σάτυροι, νύφες καὶ ναϊάδες,
 καὶ ἀπ' τὰ βουνὰ κατηφορίσανε
 ὁ Πρίαιπος μὲ τὴς Ὁρειάδες.

Καὶ πρὸς τὸν πλάτανο σταμάτησαν
 λαχανιασμένοι, σασισμένοι,
 ν' ἀφουγκραστοῦνε τὸ ἠχοσκοπὶ σου
 Σύριγγα, Σύριγγα ἐρωμένη.

Γιὰ ἓνα φιλὶ μονίχα προδῶσε
 τὸ μυστικὸ σου στὴ Ναϊάδα
 καὶ αὐτὴ στὴ συντροφιά τὸ πρόλαβε
 πού ὄρμησε κιόλας στὴν κοιλάδα,

Καὶ τοὺς αὐλοὺς καὶ τοὺς πλυγιάλους
 ἐκόψανε καὶ μιστορέψαν
 καὶ στὸν ἀστόχαστο τὸ Σάτυρο
 σ' ἀπόλιγο ξαναπιστρέψαν,

Στεφανωμένοι μὲ κισσόφυλα
 καὶ μὲ τῆς δάφνης τὰ λουλούδια,
 καὶ μὲ φωνῆς καὶ χαχανίσματα
 μὲ παλαμῆαι, μὲ τραγοῦδια.

Πρὸς τὸν ἀφέντη τοὺς ξεκίνησαν
 γοργὸ τὸ βῆμα τοὺς νὰ φέρουν,
 στὸν τραγοπόδαρο, τὸ δῶρο τοὺς,
 θεὸ τοὺς νὰ προσφέρουν.

Πασίχαρος καὶ πρῶτος ἐπρόβαλεν
 ἀπὸ τοῦ σπήλιου του τὸ βῆθος
 καὶ ἄξαργα ζώστηκε, κυζιόθηκεν
 ἀπ' τὸ πολύβοο πλήθος,

Κι ὁ γεροντότερος, τοῦ πρόσφερε
 τὸ δῶρο, ὁ σάτυρος κ' ἡ πλάση
 τὴν ὥρα ἐκεῖνη μυστικὸν
 εἶχε γιορταίσι.

Σὲ δέχτηκε, σὲ πῆρε, Σύριγγα,
 ὡσὰν τὴν ἴδια τὴ λατρεία
 καὶ τὸν ἐδόξασες, ὦ Σύριγγα,
 ὅπως αὐτὸς τὴν Ἀρκαδία.

Δόξα σὲ σένα, ἱερὴ Σύριγγα,
 πού ὁ ἦχος σου θὰ μᾶς μαθαίνει

* Στὸ κείμενο «θενὰ σ' ἀποθανατίσω». Λάθος τυπογρα-
 φικό.

αιώνια, πώς ό Πάν δέν πέθανε . . .

Πώς ό Πάν, όχι, δέν πεθαίνει !

Μέ δσα είπαμε ως έδω και μέ τή βοήθεια τών στίχων, νομίζω πώς κατορθώνεται νά εριστούν οι δύο πρώτες εκδήλωσες τής Ποίησης. Δηλαδή τής ποίησης ως ξεχείλισμα ψυχόρμητο τής καρδιάς, και τής ποίησης ως όργανο θρησκευτικό τών προφητών τών παλαιών χρόνων, μορφές πού λείψανε όλωσδιόλου από τήν έποχή μας.

Τώρα μέ λίγα λόγια και συνοπτικά, θ' αναπτύξουμε τίς άλλες τής εκδήλωσες τίς πιδ συνειδητές και τίς πιδ μελετημένες. Τήν ποίηση λόγου χάρη ως όργανο ιδεών και συναισθημάτων τού κάθε καιρού.

Ίστορικά ή πρώτη έποχή τής Ποίησης είνε ή έπική, ή ή ήρωϊκή όπως λέγεται, μέσα στις πρώτες προσπάθειες τών λαών για τήν απόχτηση τής έθνικης τους ύπόστασης.

Μέσα στην τρικυμία τών φυλών, και στον άγώνα τους, για μιάν έθνική τους άποκατάσταση, φανερώνονται οι ραψωδοί νά τραγουδήσουνε σε μεγάλες έποποιίες, έλους τούς πόθους τής Φυλής τους, γεννημένους από τήν παράδοση και τήν έρμη τής πού παίρνει πρός τά μέλλοντα.

Τέτια μεγάλα ποιήματα είνε ή 'Ιλιάδα κ' ή 'Οδύσσεια τού 'Ομήρου, τά ίνδικά και περσικά έπικά ποιήματα, τó γαλατικό τραγούδι τού Ρολάν, τó γερμανικό δαχτυλίδι τών Νιμπελούνκεν, τά δικά μας τά δημοτικά, πού τó χαρακτηριστικώτερό τους είνε ό «'Ακριτικός Κύκλος», και άλλα.

Είνε τά ποιήματα αυτά πού ύφαίνουε τήν έθνική παράδοση και γίνουε καθοδηγητικά για τó δρόμο και τήν εξέλιξη τής γλώσσας τών λαών και δίνουε ακόμα τó χαραχτήρα και τó γνώρισμα, όχι μόνο σ' όλα τά είδη τής ποίησης πού πηγάζουε απ' αυτά, αλλά και σε όλα τή λογοτεχνία και στις τέχνες ακόμα πιδ έμμεσα.

Στήν ίδια γραμμή στέκουνται τά μεγάλα ποιήματα τών αίωνων, όπως ή Αϊνειάδα τού Βιργίλιου, ή Θεία Κωμωδία τού Δάντη, ό Χαμένος Παράδεισος τού Μίλτωνα, ό Φάουστ τού Γκαίτε και ό Θρύλος τών Αίωνων τού Ούγκω, χωρίς ίσως νά έχουε τόσο φυσικά και άμεσα τά ήρωϊκά κ' έθνικά στοιχεία τών πρώτων.

Ός δεύτερη εκδήλωσή τής Ποίησης έρχεται ή θεατρική και πρώτα ή δραματική, πού φανερώνεται ζταν πιδ συντελεστή όπωσδήποτε ή έθνική άποκα-

τάσταση ένός τόπου.

Χωρίς νά εξετάσω τίς κύριες αίτιες πού δημιουργήσανε τήν ιδέα τού Θεάτρου, νομίζω γενικά πώς δέ θα σφάλω αν πώ, πώς ή ιδέα γεννήθηκε περισσότερο από λόγους συγκεντρωτικούς τού πλήθους πού άρέσκεται στη συνάθροιση για τόν ίδιο σκοπό, νά παρακολουθήσει ένα θέαμα όποιοδήποτε.

Αν ή αρχή τής τραγωδίας στους άρχαίους έλληνες είχεν άλλη αιτία, δέν γνωρίζουμε τίποτε σχεδόν για τή γένεση τού δράματος σε αρχαιότερα έθνη όπως στους ίνδους, στους κινέζους και σε άλλους. Έγώ τούλάχιστο έχω μιá γνώμη άπάνω σ' αυτό πού θα τήν αναπτύξω σ' ένα μου βιβλίο μελετών, πώς ή αρχή τού δράματος γενικά, βρισκεται κι αυτή περισσότερο στον Άνοιχτόν 'Ορίζοντα.

Είνε έντελώς μιá προσωπική μου πεποίθηση πού γεννήθηκεν από διάφορες παρατηρήσεις πού έκανα στο πλήθος, πού συναθροίζεται για νά παρακολουθήσει ένα φυσικό θέαμα, ανάμεσα από τά σχήματα πού μορφώνουε στον έρίζοντα, από τούς ύδρατους και τά σύννεφα.

Κατόπι ήρθεν ή λυρική ποίηση πού άντιπροσωπεύτηκε μέσα σε όλους τούς αιώνες γενναία και άφτονα, γιατί ως πιδ ύποκειμενική ποίηση είνε ίσως και ή πιδ βολική. Και τραγουδίστηκαν έξίσου μ' αυτήν οι ήρωϊσμοί από τούς Πίνδαρους και τούς 'Οράτιους, οι έρωτες από τή Σαπφώ λόγου χάρη, και τόν Πετράρχη, ή βουκολική ποίηση από τó Θεόκριτο ή τόν Κρυστάλλη, ή σάτυρα και πλήθος άλλες, άνάλογα μέ τίς έποχές και τά γούστα, τίς ιδέες και τά περιβάλλοντα.

Θά μπορούσα ν' αναπτύξω ακόμα πώς από τήν ποίηση βγήκεν ή φιλοσοφία πού πήρε νά συστηματοποιήση όλες τίς ιδέες πού ριχτήκανε ένοραματικά σ' εκείνη, προδρομίζοντας μέ τόν τρόπον αυτό τήν 'Επιστήμη. Και θα μπορούσα νά εξηγήσω πώς ή ποίηση παραστάθηκε σαν αρχαιότερη άδερφή σε άλλες τίς άλλες τέχνες κ' έβούθησε σημαντικά τήν εκδήλωσή τους. Είνε πολλοί πού όνομάζουε τήν ποίηση μητέρα όλων τών άλλων τεχνών, όμως θαρρώ πώς ή ιδέα αυτή είνε πάρα πολύ ποιητική. Νομίζω πώς κάθε τέχνη έχει τήν πηγή τής μέσα στον έαυτό της. Κι αν έχουε πολλά παραδείγματα καλλιτεχνών πού έμπνευτήκανε από ποιητές, καθώς ό Φειδίας από τόν 'Όμηρο, μήπως δέν έχουε και τ' αντίθετα ; 'Ο Γκαίτε λόγου χάρη δέν έμπνευτήκε τά ρωμαϊκά έπιγράμματά του από τά αρχαία μάρμαρα τής 'Ιταλίας ; Κι ακόμα ή επίδραση τής γλυφτικής δέ φαίνεται πιδ άμεση στα σονέττα τού 'Ε-

ρεντιά; και πρό πάντων στή μεγαλόφτερη ποίηση του Κίτς;

Θυμάμαι κάπου να έχω διαβάσει για τή γένεση του κορινθιακού ρυθμού στην αρχιτεχτονική των αρχαίων τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικό:

«Μιὰν ἄμορφη παρθένα πέθανε κάποτε. Ἡ θεὸν ῥάπαινά της ἔριξεν ἄλλα τὰ παιχνιδιά της μέσα σ'»
 «ἓνα πανέρι; καὶ τὸ ἔβαλε ἀπάνω στὸ μνημα της»
 «Σὲ λίγο ξεφύτρωσε στὸ πλάι μιὰν ἀγκαθιά πού τὰ φύλλα της περιτυλίξανε τὸ πανέρι. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ ἔδωκε τὴν ἰδέα τοῦ κορινθιακοῦ κιονόκρανου.»

Ἴσως μοῦ πῆ κανεὶς πὼς τὴν ἰδέα νὰ τὴν ἐμπνεύτηκεν ὁ ποιητὴς κι ἀπ' αὐτὸν νὰ τὴν ἐδανείστηκεν ὁ καλλιτέχνης. Ὅμως γιατί καλλίτερα νὰ μὴν ὑποθέσω, ὅπως εἶνε καὶ φυσικώτερο, πὼς ἡ ἰδέα ἐδόθηκεν ἐλωσοδιόλου ἄμεσα;

Ἐπροσπάθησα ἔτσι θαμπὰ καὶ σύντομα νὰ δώσω τὸ χαρακτηρισμὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐξέλιξης τοῦ τραγουδιοῦ γιὰ νὰ συμπεράνω τὴν αἰωνιότητά του.

Μάταια ὁ θετικισμὸς τῶν τελευταίων χρόνων ἐπολέμησε μὲ τὴν ἀδιαφορία του τὴν ποίηση. Μάταια ἡ σύγχρονη Ἑλλάδα—ἡ ἐπίσημη κ' ἡ ἀνεπίσημη—ἐγκλημάτισε ἀπέναντι τῶν ὀλίγων τῆς ἀληθινῶν ποιητῶν μὲ τὴν ἀχαρραχτήριστη στάση τους.

Ἦποτε δὲν ἐμποδίζει ποτὲ τὸ φανέρωμα τοῦ ποιητῆ. Γεννιέται χωρὶς διάκριση, σὰν ὄργανο τῆς ἰδίας τῆς Φύσης, ἡ καλλίτερα σὰν ἀνάγκη τῆς ἰδίας τῆς Φυλῆς, σὰν χαρᾶγγή τοῦ μέλλοντός της. Κι ἂν εἶνε ἀνεξάρτητος ὀλικῶς καὶ τοῦ ἐπιτρέψει ἡ περίστασις νὰ ἐργαστεῖ, μᾶς δίνει πιδελεωμένο τὸ ἔργο του ὅπως ὁ Σολωμὸς κι ὁ Βαλαωρίτης, κι ἂν ὄχι... τότε παλεῖει σὰν ἥρωας... καὶ νικημένος νικητῆς ἀψηφώντας τοὺς σαρκασμοὺς, τίς βρισιὰς καὶ τὸν ἔτιμο πόλεμο μᾶς ἐλόκληρης παρακοινωνίας, ἐνὸς ὀλέκκληρου ἔθνους μὲ πνιγμένη τὴ συνείδηση, πέφτει θῦμα στὸ βωμὸ τῆς Τέχνης, ἀφίνοντας τὸ ἔργο του σὲ συντρίμμα πού ἀπάνω τους ἡ Ἀναγέννησις, θὰ στήσῃ τὸ χρυσὸ της παλάτι.

Τέτια ἄδικα θύματα, τέτιοι νικημένοι νικητές, τέτιοι ἥρωες εἶταν ὁ Κρυστάλλης, ὁ Καμπύσης καὶ περισσότερο ὁ Σπήλιος Πασογιάννης πού τόσο νέος καὶ τόσο πανώριος ἔσθυσε σὰν πικρὸς ἀντίλαλος, τίς τελευταῖες αὐτὲς ἡμέρες, παρεξηγημένος καὶ μαρμαζωμένος.

Ὅμως τί σημαίνουνε τρεῖς καὶ περισσότεροι θάνατοι στὸν ἀγῶνα τὸν ἀπολυτρωτικὸ τοῦ πνεύματος; Ὑπάρχουνε μερικοὶ νόμοι ἐντελῶς ἀπαραβίαστοι στή ζωὴ, κ' ἔγινε μιὰ ἐπανάληψη καὶ σὲ μᾶς τῶν ὄσων συμβῆκανε παντοῦ καὶ πάντοτε.

Φτάνει πού τὰ θεμέλια τοῦ πνευματικοῦ μας ξαναγεννημοῦ ἐμπήκανε γερὰ ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες τῆς Ἰδέας. Φτάνει πού ἡ ποίησή μας τοῦλάχιστο μπορεῖ νὰ συγκριθῇ σήμερα ἀφοβα μὲ ὅποιουδήποτε ἄλλου ἔθνους τὴν ποίηση πού γέρασε στὸν πολιτισμὸ. Καὶ μᾶς δίνεται τὸ δικαίωμα νὰ τραγουδήσουμε μαζὺ μὲ τὸν Ἀπέθαντο τοὺς στίχους πού προσφωνεῖ τὸ Σέλλεϋ καὶ τὸν Κίτς, τοὺς δυὸ μεγάλους λυρικοὺς τῆς Ἀγγλίας πού λατρέψανε ξεχωριστὰ καθετὶ πού εἶνε ἑλληγικό:

Ἑλλαδολάτρες! — τοὺς προσφώνησα
 μ' ἀνέκφραστη μιὰν ἀναγάλλια, —
 εἴσαισ' ἔσεῖς πού στὸ καρδίβι μου
 σὰν δυὸ ἀπαλόπνευτα μιστράλια,

Τῆς Ποίησης, ὦ Λιόσκουροι, ἔρχεστε
 ἀπόψε, ὦ γκαρδιακοὶ μου ψάλτες,
 τῆς ζωῆς μου πάλι καθὼς ἄλλοτες
 νὰ διώξετε τοὺς ἐφιιάλτες;

Ἡ μεθυσομένη ἀπ' τὸ τραγούδι σας
 ψυχὴ μου κι ἀπὸ τὴν ὀρμὴ σας,
 πόσες φορὲς δὲν ἀναζήτησε
 τὴν ἱερὴ μορφὴ σας.

Πόσες φορὲς μὲς στῆς Ἀπόγνωσις
 τὰ δύσκολα τὰ μονοπάτια,
 οἱ στίχοι σας σὰν οὐρανὸδρομα
 δὲν ἤρθαν καὶ μὲ πῆραν ἄτια!

Καὶ στὸν ἀκάτεχο, τὸν ἄμιαθο
 καὶ τὸ δειλὸ γιὰ τὰ ταξίδια
 τὰ μακρυνά, σὲ φωτοθάλασσε
 μὰ καὶ σ' ἀβυσσολίμνες ἴδια,
 τὸ θάρρος καὶ τὴν αὐταπάρνηση
 μοῦ δώκατε γιὰ νὰ πετάξω
 κι ὅπως ἔσεῖς ἀπ' τὰ μεσοῦρανα
 κ' ἐγὼ μιὰ μέρα ν' ἀνακραίξω,

γιὰ ν' ἀκουστῇ ἡ φωνὴ μου ἀμπόδιστη
 κι' ὄξω ἀπὸ σύννορα πατριδῶν
 σὰν ἀρχαγγελικὴ μιὰ σάλπιγγα
 καὶ σὰν τὴ λάμψη τῶν ἀχτίδων,

Ἡ Ὄμορφιὰ μόνη πατριδα μας
 κ' ἡ Ποίηση βουσίλισά μας,
 ἀθάνατη, καθὼς ἀθάνατη,

—ὦ μὰ τὴ Στύγα— εἶν' ἡ λαλιά μας.

Ἀλεξάντρια 3. I. 10.

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ

Καθαροκῶν τὴν κατάλληλον στιγμήν νὰ πυροβολήσω,
 κατέφθασεν ὁ λοχαγὸς . . . καὶ μοῦ ἔρπασε τὴν χεῖρα . . .
 —Ἐφημ. «Σκρίπ» 6 Ὀκτ. σελ. 2 στήλῃ 4.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ. — «Σημειώσεις Ἀθηναίου» γραμμένες στο «Χρόνο» τῆς 4 τοῦ Ὀχτώβρη ἀπὸ τὸ Σ. Γρανίτσα :

«Ἄνθρωπος πρακτικός, ἐργατικός, σωστός νοικοκύρης, ταλανίζεται αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἀπὸ ἕνα ἀπάντεχον βάσανον : Ἐνῶ ὡς δικηγόρος — ἀπὸ τοὺς μᾶλλον ἐργαζομένους — ἔγραφεν ἐπὶ ἔτη μὲ θαυμασίαν εὐκολίαν τὰς προτάσεις του, τοῦ συνέδη πρὸ ἡμερῶν νὰ τοῦ φανῆ τόσον κωμικὴ μία φράσις, τὴν ὅποιαν εἶδεν εἰς κάποια χειρόγραφά του, ὥστε ν' ἀσχολῆται ἔκτοτε εἰς τὴν ἀντικατάστασίν της μὲ ἐπιμονὴν ὡσὰν νὰ καταγίνεται εἰς σπουδαίαν ἐφεύρεσιν. Ἐπρόκειτο περὶ μιᾶς παρέας, κατὰ τῆς ὁποίας ἠγγέρθη ἀγωγὴ ἀποζημιώσεως διὰ μίαν παρεκτροπὴν της εἰς βάρους ζυθοπωλείου. Ὁ ἐν λόγῳ λοιπὸν δικηγόρος ἔγραφεν εἰς τὰς προτάσεις του : «Ὁ φιλικὸς οὗτος ὄμιλος». Ἄλλ' ἔξαφνα τοῦ ἐφάνη τόσον σχολαστικὴ ἡ φράσις αὐτή, προκειμένου περὶ ὁμάδος ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι διεσκέδαζαν σπάζοντες ποτήρια, ὥστε ἔσπευσε νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ ὡς ἔξης : «Ἡ ἐν λόγῳ παρέα». Ἄλλ' ἐνῶ τοῦ ἐφάνη τόσον λαμπρὰ ἡ λέξις «παρέα», ἔσταμάτησε πρὸ τοῦ φόβου μήπως ἐπιδαρῶν τὴν θέσιν τῶν πελατῶν του, χαρακτηρίζων αὐτοὺς διὰ μιᾶς φράσεως καπηλικῆς. Ἐν τούτοις τοῦ ἐφαίνετο ἀδύνατον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν λέξιν «ὄμιλος». Ἐδοκίμασε τὴν λέξιν «συντροφιά», ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐφοδότη.

— Μήπως — εἶπε — φανῆ ὅτι παίρνω στὰ ἑλαφρὰ τὴν ὑπόθεσι ; . . .

Ὁ ἄνθρωπος εἶχεν ἀπολύτως δίκαιον. Γνωστὸς κουρεὺς τῆς ὁδοῦ Σταδίου ἐτοιχοκόλλησε τὴν ἔξῃς εἰδοποίησιν εἰς ἕνα καθρέπτην : «Παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. πελάται : νὰ μὴ κόβουν τὰ μαλλιά των τὴν Κυριακὴν.» Ἄνθρωπος σοβαρὸς εἶδε τὴν εἰδοποίησιν αὐτὴν καὶ ἐπίστευσε ὅτι ὁ κουρεὺς εἶνε σκιντῆς. Ὁ συναδέλφος Μαραγκόπουλος ἔπινε τὸ γάλα τοῦ Κωνσταντέλλου, ὅπου ἐσύχναζαν οἱ δημοσιογράφοι, ὡσὰν νὰ κατέβαινε μέσα του ρετσινόλαδο.

— Μοῦ φαίνεται, ἔλεγε, πὼς στέκει στὸ λαιμὸ μου ἕνα Λ.

Πραγματικῶς εἰς τὴν ἐπὶ τῆς βιτρίνας εἰδοποίησιν τοῦ Κωνσταντέλλου ἐπερίσσευεν ἕνα Λ. «Γάλλα γνήσιον». Ἐπανερχομαι εἰς τὸν ἀτυχὴ κουρέα τῆς ὁδοῦ Σταδίου : Ἐπαθε, φαίνεται, τὴν συμφορὰν χάριν τῆς δημοτικῆς, ὥστε χθὲς εἶδα ὡς ἔξης διωροθυμένῃ τὴν εἰδοποίησιν : «Παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. πελάται : νὰ μὴ κείρωσι τὰς Κυριακὰς τὴν κόμην των.» Ὁ δὲ δικηγόρος ; Ἀγωνίζεται μεταξὺ τοῦ «ὄμιλου» καὶ τῆς «παρέας». Ἀκόμη δὲν ἔλαβεν ἀπόφασιν. Καὶ ἴσως ἔγεινεν ἐκπρόθεσμος διὰ τὴν ὑποβολὴν προτάσεων. Προτείνω νὰ ἀναμιχθῇ ἡ ἔθνοσυνέλευσις εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα. Ἔστω καὶ ἂν πρόκειται νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὸν κ. Μιστριώτην».

ΚΑΙ γιὰ νὰ μὴν ξεχνᾶτε τὴ γλῶσσα καὶ τὸ ὄψος τοῦ Μιστριώτη, σὰς δίνουμε λουκουμάκι ἀπὸ τὸ μελιστάλαχτο καὶ γιὰ πρώτη φορὰ εἰρηρικὸν λόγον του, ποὺ ἔβγαλε τὴ Δευτέρα (4 τοῦ μηνὸς) στοὺς φοι-

τητὲς ποὺ γυρεύανε Ἀνόρθωση στὸ Πανεπιστήμιον μὲ τὴν Παλιερόθωση τῶν παυμένων καθηγητῶν :

«Διὰ τοῦτο καὶ ἠθέλομεν ἀδικήσῃ τοὺς λογάδας τοῦ ἔθνους εἰ εἴχομεν καὶ τὴν ἐλαχίστην ἀμφισβολίαν περὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν προθέσεων πρὸς καθέδρουμα, ὅπερ πολλὰς μυριάδας διδακτῶν παραγαγὼν ἐβελτίωσε περιφανῶς τὴν ἀντίληψιν τῆς θρησκείας καὶ τὴν εὐλάβειαν πρὸς τὸ ὑπέρτατον ὄν, ἐκάθηρε τὴν γλῶσσαν καὶ κατέστησεν αὐτὴν ἀξίαν μεγάλου ἔθνους, μετήνεγκε τοὺς βαρυτίμους τῆς ἀρχαιότητος πνευματικὸς θησαυροὺς εἰς τὰς νεωτέρας γενεάς, διέδωκε τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ὅπως τὸ ἡμέτερον γένος προσδεύσῃ κατὰ τὰς συνθήκας τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, ἀπεσόθησεν ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν τοὺς αὐτοσχεδίους θεραπευτὰς καὶ ἀπέκρουσε τοὺς θυμοσόφους αὐτογνώμονας κριτὰς.»

Δὲν τὸν ἀφήνει ὅμως νὰ κοιμηθῇ στὶς δάφνες τοῦ ἡ «Ἀκρόπολη» (ὁ τοῦ Ὀχτώβρη). «Στάχτη στὰ μάτια» ἐπιγράφει τὸ κέντρισμά της :

«Ὁ κ. Μιστριώτης κατὰ τὴ συνήθειά του ἔκαμε τὴ ρεκλαμίτσα του. Ὁμίλησε στοὺς φοιτητὰς μας γιὰ σοφοὺς τῆς Εὐρώπης χωρὶς νὰ τοὺς ξέρῃ, γιὰ τοὺς πραγματικὸς τοὺς ὑβρίζει Ὁμίλησε γιὰ Ἑλληνικὸ Πανεπιστήμιον, ἰσοβάθμιον πρὸς τὰ Εὐρωπαϊκά, ἀλλὰ μόνον γιὰ ρεκλάμα, γιὰ τὰ πράγματα δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ζήτημα εἶνε ἂν εἰς κάθε σχολῇ ὑπάρχουν πολλοὶ καθηγηταὶ ἀξιοὶ τοῦ ὀνόματος. Ὁμίλησε γιὰ ἐπιστήμη «Ἑλληνοποιόν», ἐνῶ δὲν ἔχομεν ἀκόμη τὴν ἀρχὴ τῆς ἐπιστήμης, τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν στοιχειώδη ἀρετὴν τοῦ ἀρχαίου Ἑλλήνου, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου, ἀλλὰ κόβομε τὸ κεφάλι κάθε ἀνθρώπου ποὺ λέγει τὸ σωστό. Δὲν κρύβομε τὸ πρόσωπον τοῦλάχιστο ἀπὸ τὴ ντροπή, μόνον μᾶς χρειάζονται καὶ πανηγυρικὰ λόγον ! Ἄλλὰ καὶ οἱ φοιτηταὶ μὲς ἕως πότε θὰ χειροκροτοῦν τοὺς δημοκόπους ; Μιστριώτης ὄμιλων γιὰ ἐπιστήμη εἶνε ὡς νὰ μιλήτῃ ὁ μαρμαρᾶς γιὰ τὸν Ἐρμῆ τοῦ Πραξιτέλους.»

Καὶ παρακάτω, γράφοντάς γενικὰ γιὰ τὸ Πανεπιστήμιον, ποὺ ἔμεινε δίχως Σύγκλητον καὶ δίχως καθηγητὰδες, μὲ ἀδειανὰς ἔδρας 4 στὴ Νομικὴ, 6 στὴ Γενικὴ, 5 στὴ Φιλοσοφικὴ καὶ 6 στὴ Σχολὴ τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἀπορεὶ μὲ τὸ θάρρος ποὺ εἶχε τὸ Πανεπιστήμιον «νὰ νοήσῃ τὰς πύλας του καὶ νὰ καλέσῃ φοιτητὰς.»

«Γιὰ νὰ τοὺς κάνῃ τί ; — Νὰ τοὺς διδάξῃ παιδῆς ; — Μήπως οἱ κουκουβάγιες καὶ ὁ κ. Μιστριώτης ; — Ἡ μήπως ὁ μαρμαρωμένος τῆς εἰσόδου Κοραῆς ; »

Καὶ τοῦτο ἀπ' τὴν «Ἀκρόπολη» τῆς 7 τοῦ Ὀχτώβρη, πάλιν γιὰ τὸ σοφὸν καθηγητὴ :

«ΣΤΑΥΡΟΚΟΠΗΘΗΤΕ !

«Ἀνέλπιστον !

«Ὁ κατηγορούμενος διὰ τὰ Πατούσεια τμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας κ. Γ. Βυζαντινὸς μετὰ περισσοῦς ἀνοησίας καὶ ἐλαφρότητος εἰς ἄλλους λόγους, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ἀποκαλύπτει ὡς βοηθὴν καὶ σκεπαστὴν τῶν πλαστῶν ἀπολυτηρίων τῆς Λυκειακῆς φάμπρικας τῆς Πόλεως τὸν κύριον . . . . Γ. Μιστριώτην. Τὸν καθηγητὴν Μιστριώτην, ὅχι κανένα συνώνυμόν του.»

ΑΘΗΝΙΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

(Σ' ένα φίλο, στα ξένα)

Ἀθήνα, 7 τοῦ Ὀκτώβρη.

ΑΝΑΜΕΣΑ σέ κάτι ἐπίκαιρους χαρακτηρισμούς γιά τὸ Βενιζέλο, ποὺ μπήκανε στὸ «Χρόνο» τῆς 6 τοῦ μηνός, διαβάσαμε καὶ τὰ λόγια τοῦτα :

«Διὰ τὸν «Νουμᾶν» :

Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα τοῦ Βενιζέλου εἶνε δόξα τῆς κρητικῆς δημοτικῆς. Δὲν λείπει οὔτε τὸ «για» ἀντὶ τοῦ «ἦ». «Γιὰ τοῦτο θὰ γείνη γιὰ ἐκεῖνο». Κάποτε ἐνθουσιάζεται τὸ «ἔντα» καὶ συχνὰ τὸ «ψώμματα» (ψέμματα).»

Καὶ τοῦτα μαζί, ἂν καὶ αὐτὰ δὲν εἶναι γραμμέ- να ἀποκλειστικῶς . . . «διὰ τὸν Νουμᾶν» :

«Ὅταν ἡ Εὐρώπη ἐσυνθηκολόγησε μὲ τὸ Θέρι- τον, ἀπέναντι ἑλῶν τῶν παραχωρήσεών τῆς ἐζήτη- σε τὴν παράδοσιν τῶν ἑπλῶν τῶν ἐπαναστατῶν. Ὁ- πλάρχῃ καὶ ὅπαδοι ἠπειλοῦν καθ' ἑαυτοὺς νὰ τὸν καίσουν, ἔαν τολμήσῃ νὰ τοὺς προτείνῃ τὸν θ- ρον αὐτῶν τῶν Δυνάμεων. Ὅταν συνεκεντρώθησαν ὅλοι εἰς τὸ Θέρισον, παρήγγειλεν ἀπὸ τὸ κρεβάτι του—ἦτο ἄρρωστος—νὰ συναχθοῦν ὅλοι ἐμπρὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐδάδισεν ἐκεῖ στηριζόμενος ἐπὶ μιᾷ ράβδῳ ἀπὸ ἀγριελιᾶν καὶ τοὺς ὠμίλησεν εἰς τὴν δημοτικὴν ἐπὶ εἴκοσι λεπτὰ τῆς ὥρας. Πέντε λεπτὰ ἀφοῦ ἔφυγεν εἶχαν ἀφεθῆ εἰς τὴν Ἐκκλη- σίαν 803 ἑπλα. Αἱ Δυνάμεις τὰ προὔπελόγησαν εἰς 800.»

ΣΤΟ ΒΟΛΟ.—Δὲν ἔχομε τόπο νὰ τυπώσουμε ἐδῶ ἀλάκκω τὸ νόστιμο χρονογράφημα τοῦ Ἀλδε- θεράν ποὺ διαβάσαμε στὴ «Θεσσαλία» (2 τοῦ Ὀ- χτώβρη), ὅπου δηγίεται πῶς μιὰ παρῆα ἀπὸ χωρι- κούς, μ' ἐπικεφαλῆς τὸ γραμματοδιδάσκαλο τοῦ χω- ριοῦ τοὺς, δειπνήσε σ' ἓνα ξενοδοχεῖο τοῦ Βόλου. Εἶ- δανε τὰ μπουκάλια τῆς μπίρας ἀπάνω στὸ τραπέζι μὲ τὴν ἐτικέτα : «Πληρωθεῖς ἐν τῇ ἐργασίᾳ». Δὲν τὸ καταλαβαίνανε, κι ὁ δάσκαλος τοὺς τὸ ἐξη- γήσε : «Πληρώθηκε ἡ μπίρα στὸ ἐργαστάσιον»—δη- λαδῆ πῶς, μιὰ κ' εἶναι πληρωμένη, θέλει φαίνεται ὁ μπιρακιέρης νὰ κάμῃ ρεκλάμα καὶ δίνει χάρισμα τῇ μπίρα του.

— Ἀμ' τότε, ἀφοῦ εἶναι τζάμπα, νὰ τὴν πιοῦμε! Ἄνοιξαν τὰ μπουκάλια, καὶ στὸ τέλος ἦρθε ὁ ξενοδόχος μὲ τὸ λογαριασμό.

— Τί ἔκανε, λέει ; Μὰ οἱ μπίρες εἶναι πλερω- μένες στὸ ἐργαστάσιον, δὲ βλέπεις τί λέει ἡ κορδέλλα ; Ὁ ξενοδόχος ποὺ δὲν ἐνοιώθη παραπάνω ἀπὸ τὸ δάσκαλο τί ἐννοοῦσε τὸ «ζῦθος πληρωθεῖς», ἔ- μεινε κόκκαλο :

— Μὰ . . . ἐγὼ τίς πλέρωσα.

— Μὰ τότε σὲ γελάσανε καὶ νὰ τοὺς κάνῃς ἀ- γωγή, —λέει ὁ γραμματοδιδάσκαλος.

— Ἀγωγὴ, τρέχα γύρευε. Τίς πλέρωσα καὶ θὰ μοῦ τίς πλερώσετε.

— Ἐμεῖς; ποτέ.

«Ἡ φιλονεικία — ἐξακολουθεῖ τὸ χρονογράφη- μα—παρ' ὀλίγον νὰ λάβῃ διαστάσεις, ἔχι πολὺ εὐ- χαρίστους διὰ τοὺς παραλειμένους, καὶ δι' αὐτὸ ἐ- τράπην εἰς φυγὴν μακαρίζων τὸν Μιστριώτην καὶ τὸν Κλέωνα Ραγκαβῆν, ὅστις σέ κάποιον κεραυνοβό- λημά του κατὰ τῶν δημοτικιστῶν ἔλεγεν ὅτι ὁ ἀ- πέφοιτος τῶν γραμματοδιδασκαλείων τῆς Ἑλλάδος ἐννοεῖ ἔχι μόνον τὴν καθαρεύουσαν ἀλλὰ καὶ τὸν Ὀμηρον ἀκόμη.»

Νά, μὲ λίγα λόγια πῶς τέλειωσε, χτές ἐπὶ τέ- λους, ἡ κυβερνητικὴ κρίση : Ἀφοῦ ἀνεδοκατέθηκε ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνέλευσης στὸ Παλάτι γιὰ νὰ δώσῃ στὸ Στέμμα κάθε χρειάζουμένη πληροφορία, ἀφοῦ καλεσμένοι πήγανε νὰ ποῦνε τὴ γνώμη τους : ὁ Θεοτόκης, πῶς πρέπει ὁ Βενιζέλος νὰ κάνῃ ὑ- πουργεῖο, γιὰτὶ αὐτόνε θέλει καὶ ἡ κοινὴ γνώμη· ὁ Ράλλης πῶς δὲν πρέπει ὁ Βενιζέλος, γιὰτὶ ἔχει δε- σμούς μὲ τὴν Ἐπανάσταση, παρὰ ὁ Ἐσλιν· ὁ Μαυ- ρομιχάλης, σύμφωνος μὲ τὸ συμπέθερο, —κάλεσε τέ- λος ὁ Βασιλεὺς τὸ Βενιζέλο, καὶ εἶδε κι ἀπὸ κοντὰ μὲ τί εἶδους πολιτικὸ εἶχε νὰ κάμῃ. Λόγια καθαρὰ καὶ ξάστερα μεταξύ τους, «ἀνακρινωθέντα» φωτεινὰ κατόπι ἀπὸ μέρος τοῦ Βενιζέλου στὸν τύπο. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἕμως πήγε νὰ σαλώσῃ ὁ διορισμὸς τοῦ νέου ὑπουργείου, μὲ τὰ κομματικὰ τερτίπια ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ μὲ τίς ἀπαιτήσεις κάποιων ὑπουργησί- μων ἀπὸ τὸ ἄλλο· καὶ σύνωρα κυκλοφορήσανε οἱ ἀπαραίτητες φήμες πῶς θὰ γίνῃ προνομισαιμέντο στὴ Λάρισα, ἂν τυχὸν πάρῃ ὁ Βενιζέλος τὴν ἀρ- χή, κ' ἔγραψε πῶρ καὶ μανία ἡ «Ἐστὴν» πῶς θὰ μᾶς κηρύξῃ τὸν πόλεμον ἢ Τουρκικὰ σὰν κοτήσουμε καὶ κάνουμε πρωθυπουργό μας ἓναν προδότη ὑπήκοός τῆς ! Καὶ μιὰ παρουσίαση τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβη στὸ Βασιλεῖο, ἔδωκε ἀφορμὴ κι αὐτὴ νὰ δοῦμε πάλι δά- χτυλα διπλωματικά.

Τέλος πάντων τὸ Σάββατο, 2 τοῦ μηνός, πήρε ὀριστικὰ ὁ Βενιζέλος τὴν ἐντολὴ νὰ κάμῃ κυβέρ- νηση, τὴν Τρίτη, ἀφοῦ ἐξασφάλισε τὴν ὑποστήριξη τῆς Βουλῆς, ὑπέβαλε τὸν κατάλογο τῶν συνυπουρ- γῶν του, καὶ τὴν Τετάρτη (6 τοῦ μηνός) ὀρκίστη- κε τὸ νέο ὑπουργεῖο : Βενιζέλος πρόεδρος καὶ ὑ- πουργὸς Στρατιωτικῶν καὶ προσωρινὰ τῶν Ναυτι- κῶν, Ε. Ρέπουλης τῶν Ἐσωτερικῶν, Λάμπρος Κο- ρομηλᾶς τῶν Οἰκονομικῶν, Ἀπ. Ἀλεξαντρίδης γιὰ τὴν Παιδεία, καὶ Ν. Δημητρακόπουλος γιὰ τὴ Δι- καιοσύνη καὶ προσωρινὰ τῶν Ἐξωτερικῶν, ὡς ποὺ νᾶρθῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν ὁ Γρυπάρης καὶ ἀναλάβῃ τὸ ὑπουργεῖο τοῦτο. Στὸ νεοσύστατο ὑπουργεῖο Ἐμπο- ρίου καὶ Γεωργίας, ποὺ θάρχησῃ νὰ ἐργάζεται ἀπὸ τὸ Γενάρη, διαρίζεται ὁ κ. Ε. Μπενάκης, ποὺ δῆ- λωσε κι ὅλα πῶς θάγοράσῃ νὰ χάρισῃ στὸ ἔθνος καὶ τὸ χτίριο τοῦ ὑπουργείου του.

Σ' ἔλο τὸν κόσμον, δικό μας καὶ ξένο, ἡ ἐντύ- πωση εἶτανε τόσο καλὴ, ποὺ καὶ τὰ χρεώγραφα μας πήρανε τὸν ἀνήφορον στὰ διάφορα χρηματιστήρια.

Αύριο ξαναρχίζει δουλειά ή Βουλή, και λένε πώς θα διοριστή επιτροπή από 30 για να κάνει το πρώτο σκέδιο των άρθρων που θαλλαχτούνε στο Σύνταγμα.

Στο άναμεταξύ βγήκε ένα Διάταγμα για σκολειο λοχαγών. Οι φοιτητές, συζητώντας μπρός στο Πανεπιστήμιο για την κατάσταση του, λίγο έλειψε να πιαστούνε μεταξύ τους. Ένα κεφάλι έσπασε, και τὰ μαθήματα σταματήσανε για μιὰ βδομάδα.

Στην Πόλη, παρά λίγο ἀλλαγή ύπουργείου κ' εκεί. Βριστήκανε ο Σερασκέρης Σεφκέρ με τον ύπουργό των Οικονομικών, τον Τζαβήτ. Το δάνειο τώρα πάλε θα γίνει στο Παρίσι. Στην Άδριανούπολη ο στρατός μουρμουρίζει γιατί λιγοστέψανε το ταΐνι του. Στη Μακεδονία τὰ ὄργια του ἀφοπλισμοῦ τραβούνε σὲ μάκρος, μὰ και συμπλοκές με κομιτατζήδες ἀκουστήκανε, και ο δυναμίτης δούλεψε για να τινάξει στον ἀέρα ένα ἔμπορικό τραίνο φορτωμένο στάρια για τὸν τούρκικο στρατό.

Ἐίχαμε και δήλωση του Αἰρενταλ για τὸ Κρητικό: ἡ Αὐστρία πολιτεύεται με τὴν ἴδια ἐπιφύλαξη ἀπὸ τὰ 98, θὰ δεχτῆ ὅμως τὴν ὀριστικὴ λύση που θὰ συμφωνήσουνε οἱ Προστάτιδες, ἂν ἔχει βάση της να μὴν πειραχτούνε τὰ δικαιώματα τῆς Τουρκίας. Καὶ ἄλλη του δήλωση πὼς σύστησε στοὺς Τούρκους να δεχτούνε τὴν ἔνωση του αἰδερόδρομου στα σύνορα.

Ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμο τὰ σπουδαιότερα εἶναι: ἀπεργίες αἰδηροδρομικές στὴ Γαλλία· ο Διάδοχος τῆς Σερβίας ἄρρωστος βαριά· και μιὰ δοκιμὴ ἀποτυχημένη του ἀεροναύτη Οἰέλμαν να περάσει τὸν Ἄτλαντικό με ἀερόστατο.

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ὁ γνωστός λόγιος και γεωπόνος κ. Κ. Πασατέμπος δημοσιεύει στο τελευταίο φυλλάδιο του Ζακυνθιανού περιοδικού «Αἰ Μούσαι» μιὰ μελέτη του για τὸν μπαμποκόσπορο. Τὴ συσταίνουμε στὸν κ. Ὑπουργό τῆς Γεωργίας.

— Ἄδικα παραπονιέται ὁ κ. Φιλάρτος πὼς τὸν «ἐξέλαβε» τάχα για πρόβατο ὁ κ. Βενιζέλος.

— Ἄφου εἶναι κηρυγμένος χορτοφάγος ὁ κ. Φιλάρτος, τί διάβολο, εἶχε τὴν ἀπαίτηση να τὸν «ἐκλάβουν» για λύκο;

— Να σταματήσουνε, για τὸνομα του Θεοῦ, τὰ «Δημητρακοπούλεια» που ἀρχινήσανε στις ἐφημερίδες. Δηλ. πὼς, πότε και πόσο διαβάσει ὁ ἄθρωπος, τί καλαμποδία λέει, τί χωρατάδες, τί ἐξυπνάδες.

— Κεῖνος που τὰ γράφει πρέπει να συλλογιστῆ πὼς οἱ Ρωμιοί, και δὴ οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχουνε ντελικάτο στομάχι και δὲν τὰ σηκώνουν τὰ τέτλια. Καὶ τὸ κάτω κάτω, ὁ νέος Ὑπουργός εἶναι ἀρκετὰ σοβαρός ἄθρωπος και δὲν του ἀξίζει τέτοιος πτωχοπροδομισμός.

— Ἐφ'ὅσον, χαριτωμένο, σκερτσόζικο, κι ὅτι ἄλλο θέλετε τὸ «Καρνὲ μας» τῆς *Ρεπόρτερ* στὴ «Ἀκρόπολη». Μὰ τὸ παρακάνει συχνὰ ἢ βλογημένη με κάτω τάχα ἐκκεντρικές κ' ἐξωφρενικές *λεξιβασιές* της, - για να κολουθήσουμε τὸ σύστημά της χαρακτηρίζοντας τίς γλωσσικές ὑπερβα-

σίας της. Ἄς ἀφίσει να κουρευτούνε τίς «Ἀτυθδικές γνωστότητες» και τὰλλα τέτλια, και ἂν τὸ δει και ἡ ἴδια πόσο πιὸ νόστιμο θὰ γίνει τὸ καρνεδάκι της.

— Καὶ μιὰ εἰδηση ἀπὸ τὸ «Χρόνος» που ἔκαμε τὰ χροσόγραφα να νερβούνε παραπάνου:

— «Πληροφοροῦμε τὸς ἀναγνώστας μας ὅτι ὁ γράφων ὑπὸ τὰ ἀρχικά Γ. Β. εἶναι ἔ άλλοτε ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Δεῖνα* χρονογράφος του «Χρόνου».

— Μὰ ποιός νάναι;

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Στ. Πύρ. στὴν Ἀλεξάνδρεια. Λάβαμε τὴ συντρομὴ κ' εὐχαριστοῦμε.—κ. Η. Ν. Ἀπ. στὴν Πόλη. Τίς αἰτίες για τὸ θεατρικὸ κατρακύλιζμα, καθὼς και τὴ δική μας γνώμη, ἂν τάρρεις ἔλα στα ἄρθρα του «Κριτικὸς του Νουμά». Τί περισσότερο μπορούμε να τοῦ ποῦμε; —κ. Φ. Πολ. στὸ Μόναχο. Λάβαμε τὴ συντρομὴ κ' εὐχαριστοῦμε.—κ. Αλ. Ντ. στὴ Σάμο. Λάβαμε 10 φρ. κ' εὐχαριστοῦμε. Ἡ συντρομὴ για τὸ Ἐξωτερικὸ εἶναι φρ. 12.50 τὴ χρονιά.—κ. Κ. Παρ. Λάβαμε τὸ ἄρθρο, καθὼς και τὸ μῆλο, κ' εὐχαριστοῦμε. —κ. Βουν. ἐδῶ. Ἄρκετὰ καλὰ και θὰ δημοσιευτοῦνε· ἔμως πρέπει να μάθουμε πρῶτα ποιός μὰς τὰ στέλνει.—κ. Ρ. Α. στὴ Σμύρνη. Οἱ «Ἀλυσίδες» ζητηθήκανε ἀπὸ τὸ θῆατρο του κ. Οἰκονόμου, μουραστήκανε μάλιστα και τὰ μέρη, ὀρίστηκε και ἡ μέρα τῆς παράστασης, μὰ ἀπὸ ἀναβολὴ σὲ ἀναβολὴ μείνανε ὡς τὴν ὥρα «ἐν ἐφεδρεία». Τὸ «Μαῦρο χέρι» ἤθελε ἡ δ. Κοποπούλη να τὸ παραστήσει, μὰ τὴν παρακαλέσαμε να τὸ παρέλθει αὐτὸ τὸ ποτήρι, ἀφ'ὅσον ἀρκετὰ πρωτότυπα... και δὴ Ἄβρωφεια, δηλητήρια ἀναγκάστηκε να πιεῖ φέτος.

ΣΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

τὸ γραφεῖο, δρόμος Ἰσποκράτη 11, πουλιούνται τὰκόλουθα βιβλία πρὸς ΜΙΑ δραχμὴ τὸ ἓνα, ἐξὸν ὅσα εἶναι σημειωμένα με ἄλλες τιμές:

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ, «Ἡ Ματιά».—ΧΑΡ. ΑΝΤΡΕΑΣΗ, «Ὁ Μὲγ' Ἀλέξανδρος».—ΒΑΡΕΝΤΗ, «Ἀόξα και Ζωή».—ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ, «Ἀόφνης και Χλόη» του Ἀόγγου (μετάφρ.).—Τίμονας ὁ Μισάνθρωπος του Λουκιανου (μετάφρ. λ. 50).—Ὁ Προσκυνητής.—ΡΗΓΑ ΓΚΟΑΦΗ, «Τὰ Τραγοῦδια του Ἀπρίλη» (δρ. 2).—ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ, «Ἀπὸ τὸν Κόσμο του Σαλονιου».—ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ, «Ἱστορία τῆς Ρωμισσίνης».—ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΖΕΡΒΟΥ, «Νησιώτικα Τραγοῦδια». —Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ, «Τὰ Γεωργικά του Βεργίλιου» (λ. 50).—ΙΔΑ, «Σαμοθράκη» (δρ. 2). ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ, Τραγοῦδια για μιὰ φωνή με πιάνο, και Μπαλάντες για πιάνο, τὸ κομμάτι δρ. 1.—Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗ, «Τὰ Τραγοῦδια του Στρατιώτη» (λ. 10).—ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΛΕΚΟΠΟΥΛΟΥ, «Τὸ Βισλί».—Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ, «Πλουτολογία». Α. ΜΑΥΡΟΥΔΗ, «Μικρὰ Τραγοῦδια».—ΑΛΕΞΑΝΤΡΑΣ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ, «Ἀθροῖνος Μηχανισμός». —ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΥΤΗ, «Στὸ Ἄλμπουρο» (δρ. 2).—ΚΩΣΤΑ Γ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΣΗ, «Μοσσιές».—ΓΙΑΝΝΗ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗ, «Τὰ Ὑραῖα» (δρ. 2).—Ν. ΠΟΡΙΩΤΗ, «Σαλώμη» του O. Wilde (μετάφρ.). ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ, «Τὰ ἱαλιὰ και τὰ Καινούργια».—ΖΗΣΙΜΟΥ ΣΙΔΕΡΗ, «Ὁ Αἶας» του Σουακλή (μετάφρ.).—Σ. ΣΚΙΠΗ, «Ἡ Μεγάλη Ἀόρα» (δρ. 2).—«Jugendilia». —Γ. ΣΚΑΠΡΟΥ, «Τὸ Κοινωνικὸ μας Ζήτημα» (λ. 50).—ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ, «Πλουτάρχου: Περὶ Παίδων Ἀγωγῆς» (μετάφρ.).—ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΣΤΕΦΑΝΗ, «Μπουμπούκια».—Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ (δράματα): «Ζωντανὸ και Πευαμμένο»,—«Ὁ Ἀσωτος»,—«Οἱ Ἀλυσίδες» (δρ. 2).—ΜΕΝΟΥ ΦΙΑΝΤΑ, «Ἀπὸ τοῦς Θρόλους τῶν Αἰώνων»,—«Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς Γλώσσας» (Ἀ' ἐκδοσῆ).—Ζ. ΦΙΤΙΑΝ, (δράματα): «Τὸ Ἐκθετο»,—«Ἀόχως Ἀκρογιάλι»,—«Χτισμένο στὸν Ἄμμο».—ΦΩΤΗ Δ. ΦΩΤΙΑΔΗ, «Τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα».—ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ (δράματα): «Οἱ Πετροχάριδες»,—«Μελέχρα».

Για τὸ ἔξωτερικὸ, λ. 25 παραπάνου ὁ κάθε τόμος.